

Ludo Spindler

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 34
14/2019
6. apríl 2019

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

RYBY NETREBA UČIŤ
LOZIŤ PO STROMOCH
Strana 4.

PROPAGANDISTICKÁ HYSTÉRIA
OKOLO ZUZANY ČAPUTOVEJ
Strana 5.

SRBSKO MASOVO SPOMÍNALO
NA ZÁKERNÉ BOMBARDOVANIE
Strana 7.

DYNAMICKÁ SLOVENSKÁ
JAR PRED STO ROKMI
Strana 8.

ANKETA NAJVÄČŠÍ SLOVÁK:
GENERÁL M. R. ŠTEFÁNIK
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

„Nejdem voliť! Ani jeden kandidát ma neoslovil, hlas nedám nikomu,“ nekompromisne mi odpovedal môj príbuzný počas sobotňajšieho druhého kola prezidentských volieb na moju výzvu, aby si šiel splniť občiansku povinnosť. A takto najskôr reagovala mlčiaca nespokojná väčšina slovenských voličov. Účasť bola nižšia ako v prvom kole, len necelých štyridsať dva percent. Celkovo ju volilo len niečo vyše milióna oprávnených voličov, čo je len 23,9 percenta z celkového počtu oprávnených osôb. Jej mandát je síce legitímny – lenže nie príliš silný. Preto bude vyslovene na nej, či sa skutočne stane prezidentkou všetkých Slovákov a Sloveniek a nebude pokračovať v šľapajach Andreja Kisku, ktorý ich segregoval, a ako vieme po voľbách sa odmietol stretnúť s novou parlamentnou stranou LSNS.

Nezáujem slovenskej voličskej pospolitosti vyplýval z toho, že vo finále volieb sa nestretli jasne vyhranené svetonázory, nesúperili medzi sebou rozdielne sociokultúrne pohľady a politické programy. Zuzana Čaputová sa od začiatku profilovala ako liberálna politička, ktorá zastávala vysoký stranický post v neoliberálnej strane Progresívne Slovensko. Program tohto subjektu je úplne jasný: podpora migrácie, nových smerov typu agendy LGBTI, multikultúrna vizia spoločnosti, odmietanie národného štátu v rámci európskeho spoločenstva. Na druhej strane Maroš Šefčovič nedokázal presvedčiť väčšinu voličov o svojej úprimnej kresťanskej orientácii a o kritickom pohľade na silnejšiu globalizáciu. Jeho kampan' bola krátka, v európskej komisii zastáva významný politický post a k národno-kresťansko-vlasteneckej agende sa nehlásil. Okrem toho ho médiá hlavného prúdu očierňovali, že sa len pretvaruje.

Jednoducho, neparlamentná opozícia s neskoršou podporou tej parlamentnej si našli vhodnú tvár, spojili sa a získali víťazstvo. Vládne strany sa nespojili a napriek profesionálnemu kandidátovi neuspeli. A politická alternatíva je rozdelená tiež, preto prehrala najviac.

Novej prezidentke redakcia Slovenských národných novín gratuluje k úspechu a verí, že bude prezidentkou všetkých Slovákov bez rozdielu rasy, náboženstva a politického názoru a zo svojej pozície bude vždy chrániť národné záujmy Slovenska.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

R - 2019014

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V Spišskej Novej Vsi spomínali na Malú vojnu a bombardovanie mesta Vierolomný akt maďarskej agresie

Rastislav ZACHER – Foto: MS

Predstavitelia Maticy slovenskej a početná verejnosť si 23. marca pripomenuli udalosti Malej vojny a v spojitosti s týmto ozbrojeným konfliktom aj osemdesiate výročie bombardovania Spišskej Novej Vsi maďarským letectvom. Hlavným organizátorom spomienkovej akcie bola Matica slovenská a mesto Spišská Nová Ves. Podujatie sa uskutočnilo aj za aktívnej účasti delegácie čelných predstaviteľov SZPB.

Matica slovenská opäť nadviazala na podujatia venované slovenským obrancom z rokov 1938 až 1939, ktoré organizovala v minulých rokoch nielen v Spišskej Novej Vsi, ale aj v Michalovciach, Pavlovciach nad Uhom, Sliepkovciach, vo Vranove nad Topľou a inde, čím si často ako jediná inštitúcia vedno so samosprávou pripomenula túto významnú kapitolu slovenských dejín a suplovala pritom štátne orgány.

■ APEL NA MLÁDEŽ

Prvá časť programu sa konala v koncertnej sieni Redúty v centre mesta Spišská Nová Ves za účasti viacerých vzácnych hostí, ako boli prvý tajomník Veľvyslanectva Ruskej federácie I. Samoškín, primátor mesta Ing. P. Bečarik, predseda SZPB Ing. P. Sečár, PhD., brigádnny generál OS SR Ing. V. Kubáň a mnoho ďalších osobností z oblasti samosprávy, štátnej správy, školstva, kultúry. Delegáciu Maticy slovenskej viedol predseda MS Marián Gešper spoločne s podpredsedami MS M. Hanuskom a M. Nemcom.

Po štátnej hymne SR slávnostný príhovor predniesol riaditeľ D MS v Spišskej Novej Vsi R. Zacher, v ktorom apeloval najmä na mladá generáciu, aby nezabúdala na odkaz a príklad našich vojnových hrdinov. Okrem iného zdôraznil, že Matica slovenská vždy podporovala a aj naďalej bude podporovať politiku moderného patriotizmu. Mal by sa stať hodnotou, ktorú budeme vlastným príkladom upevňovať a odovzdá-

Predseda Maticy slovenskej M. GEŠPER a riaditeľ Domu Maticy slovenskej v Spišskej Novej Vsi R. ZACHER kladú vence k pamätníku Malej vojny a jej obetí počas spomienky na 80. výročie tohto vierolomného ozbrojeného konfliktu.

vať nasledujúcim generáciám. Po prejave členovia Divadelného odboru MS a Mladej Maticy uviedli dramatizáciu Hrdinovia Malej vojny.

■ UVEDENIE MONOGRAFIE

Súčasťou podujatia bolo aj slávnostné uvedenie monografie vedeckého tajomníka MS PhDr. P. Mičianika, M.A., PhD., Malá vojna Maďarska proti Slovensku 1938 – 1939. Diskusiu o publikácii spoločne s jej autorom viedol PhDr. J. Lapšanský, PhD., riaditeľ Spišskej knižnice. Po pútavom odbornom predstavení knihy a výklade nasledoval samotný akt uvedenia monografie. Prvú časť podujatia ukončila matičná hymnická pieseň Kto za pravdu horí.

Popoludňajší program pokračoval pietnou spomienkou na obeť bombar-

dovania mesta v parku pri evanjelickom kostole. Tu sa prítomným prihovarili primátor mesta a predseda MS, ktorý okrem iného akcentoval, že v Malej vojne bojovali bok po boku slovenskí vojaci a dobrovoľníci rôznych, aj protichodných politických presvedčení, no spájalo ich odhodlanie zastaviť horthyovského maďarského agresora. Vyzdvihol, že Slovensko s odvahou v sťažných podmienkach formovania svojej armády sa postavilo na rozhodný odpor, a to na rozdiel od československej politickej reprezentácie v Prahe, ktorá v roku 1938 podľahla nátlaku Mnichovskej konferencie a vydala pohraničie republiky bez boja nepriateľovi. Smutnou skutočnosťou je, že niektorí slovenskí hrdinovia Malej vojny sú neznámi a prvé pamätníky i tabule

im odhalili aj vďaka Matici až takmer osemdesiat rokov od skončenia tohto ozbrojeného konfliktu.

Pred súčasníkmi stojí veľká výzva sprítomňovať tento statočný postoj slovenských obrancov, ktorí neváhali obetovať mladé životy za Slovensko a dať ich ako vzor mládeži a slovenskej verejnosti. Veď mnohí z padlých Slovákov nemali ani dvadsaťpäť rokov. Takto si treba v pamäti zachovať Mikuláša Klanicu, Štefana Butku, Jána Svetlíka, Štefana Devana, Cyrila Daxnera a mnohých ďalších.

■ VENCE K PAMÄTNÍKU

Slávnostným kladením vencov pri pamätníku hrdinov Malej vojny a následne pri pamätníku gen. Jána Nálepku in memoriam, ktorý sa vtedy tiež aktívne ako podporu zúčastnil na bojoch, vzdali hold všetkým, ktorí položili svoje životy pri obrane drahej vlasti. Čestnú stráž držali symbolicky členovia Mladej Maticy a slovenskí študenti zapojení do podujatia.

Treba vyzdvihnúť účasť verejnosti na tomto podujatí, na ktorom sa zúčastnilo vyše štyristo občanov. Výročie týchto tragických udalostí podporili účasťou aj mnohí študenti takmer zo všetkých stredných škôl na území mesta Spišská Nová Ves. Okrem regionálnych médií TV Reduta a TV Matica o slávnosti referovala aj verejnoprávna RTVS, ktorá z nej v ten istý deň vysielala reportáž v hlavnom večernom spravodajstve.

3 OTÁZKY PRE:

Dušana JARJABKA, poslanca Národnej rady SR za stranu Smer-SD

Nemôžeme mať ľudí dvojakej kategórie

• Do parlamentu ste predložili návrh novely tlačového zákona, ktorým sa opäť vracia právo na odpoveď pre verejných činiteľov. Čo vás k tomu viedlo?

Zákon tak ako ho predkladáme, bol prijatý v roku 2008 a až vláda Ivety Radičovej zrušila právo na odpoveď pre verejných činiteľov. Zbytočne, lebo Ústava SR v článku 19 hovorí, že každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena. Všetci sme si podľa ústavy rovní. Okrem toho, keď v roku 2008 predkladal návrh tlačového zákona vtedajší minister kultúry Marek Maďarič, boli tieto veci zdôvodnené a všetky medzinárodné inštitúcie ho zobrali ako istý kompromis z toho tlačového zákona, ktorý minister Maďarič navrhoval. Čiže tento boj je „dávno vybojovaný“.

• Rada pre vysielanie a retransmisiiu sa zaoberá podnetmi voči elektronickým médiám. Nič podobné nejestvuje pre printové médiá. Tie sa dokonca bránia vytvoreniu tlačovej rady na základe zákona. Bol by takýto návrh pre koalíciu prijateľný?

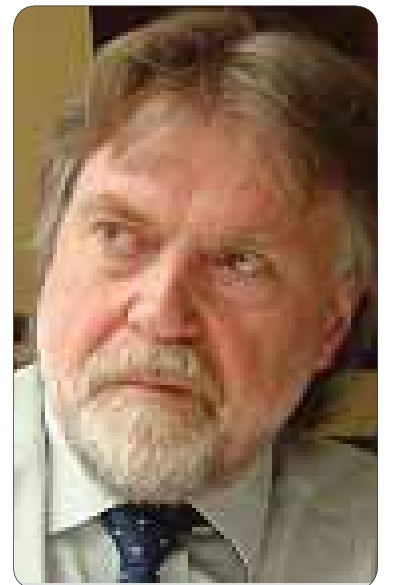
V tomto sme sa nezhodli ani s ministrom Maďaričom v roku 2008, keď som navrhoval zavedenie inštitútu tlačovej rady presne takým istým spôsobom, ako funguje Rada pre vysielanie a retransmisiiu. To znamená, aby sa vytvoril orgán, ktorý by sa zaoberal všetkými záležitosťami okolo printových médií a týmto spôsobom by sa vyriešila nerovnosť mediálneho prostredia.

• Rezort kultúry viani otvoril diskusiu o tlačovom zákone vytvo-

rením dočasnej komisie. Cieľom je návrh novely tlačového zákona, ktorým by sa dosiahla väčšia ochrana novinárov. Dospelá komisia k nejakým výsledkom? Akceptovali by ste ďalšiu novelu zákona?

Situácia sa zmenila. Európska komisia, zaoberajúca mediálnym priestorom, navrhla všetkým členským štátom Únie, aby do 19. septembra 2020 vytvorili nový veľký mediálny zákon, aký by riešil nielen printové a elektronické médiá, ale aj tie, ktoré jestvujú v rámci internetu. Mal by riešiť všetko – anonymitu, ľudskú dôstojnosť i právo na odpoveď... Všetky členské štáty sa zaviazali, že takýto návrh zákona začlenia do svojej národnej legislatívy. Čiže takýto návrh by mohol vziť aj z komisie pri MK SR.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ
Foto: archív SNN

V SNN 15/2019
SI PREČITATE

■ Nositelia národnej pamäti na poctu a uznanie zásluh slávneho bernolakiána
■ Misia solúnskych bratov má trvalé miesto aj v slovenskej známkeovej tvorbe
■ Definícia zdravia podľa Svetovej zdravotníckej organizácie ostáva nezmenená

Odmietat' právo na reakciu a odpoveď politikom je diskriminačné

Koho sa zastávajú v opozičných laviciach

Eva ZELENAYOVÁ – Ilustrácia: Ľubomír KOTRHA

Skôr než sa budeme venovať jednej verejnej diskusii na tému, či je nutné meniť tlačový zákon, povedzme si, kto je kto. Iniciátorkou diskusie bola poslankyňa NR SR Natália Milanová (OLaNO), podpredsedníčka výboru NR SR pre kultúru a médiá. Diskusia sa uskutočnila v reštaurácii Pulitzer, v niekdajšom bratislavskom Dome novinárov.

Za predsedníckym stolom sedel Daniel Modrovský, predseda Slovenského syndikátu novinárov. Na pozvánke bolo uvedené iba: predseda Syndikátu novinárov. Aké príznačné, veď syndikát sa od svojho vzniku angažoval proti novinárom hlásiacim sa k platforme Za pravdivý obraz Slovenska a školil novinárov s cieľom zvrhnúť vládu architekta slovenskej štátnosti Vladimíra Mečiara.

■ AKTÍVNI DISKUTÉRI

Vedľa neho sedel Alexej Fulmek, predseda predstavenstva AVT, CEO Petit Pres, a. s., teda šéf predstavenstva spoločnosti, ktorá vydáva denník Sme. Ten Ful-

mek, ktorý inicioval zánik Smeny na prospech súkromného vydavateľa a označil ho za boj proti vláde. Samozrejme Mečiara. K najaktívnejším diskutérom patrili advokát Tomáš Kamenec, zastupujúci vydavateľov a vysielateľov, najmä korporátnych. Nechýbala ani poslankyňa Milanová a poslanec NR SR Miroslav Číž (Smer-SD), spolupredkladateľ novely tlačového zákona. Medzi avizovanými hosťami boli aj predsedníčka Tlačovej a digitálnej rady SR, predseda Zboru zástupcov Asociácie na ochranu novinárskej etiky či zástupca Denníka N a vlastníkov médií MAFRA Slovakia, a. s., a Ringier Axel.

AKTUÁLNE

Springer Slovakia. Prečo je dôležité vedieť, kto sa na diskusii zúčastnil? Lebo v reštaurácii Pulitzer sa zišli ľudia ovládajúci mediálny trh nielen cez svoje médiá, ale aj cez svoje inštitúty. Totiž tak tlačovú radu, ako aj etickú asociáciu vytvorili vydavateľia mainstreamu. A mainstream nepotrebuje vrátiť tlačový zákon do podoby z roka 2008, aj keď v tom čase zohral hlavnú úlohu na jeho konečnej podobe. No Radičovej vláda sa rozhodla vyňať spod práva na odpoveď verejných činiteľov a súčasná vláda sa zasa roz-

hodla vrátiť tento paragraf späť do zákona. Lenže opozícia ho onálepkovala ako „náhubkový“ a opäť si vytvorila priestor na boj proti vláde. Útoky opozície proti vráteniu práva na odpoveď do tlačového zákona vyznievajú v štandardnej demokracii absurdne. Poslanec Číž s odvolaním sa na prax v európskych štátoch vysvetlil, že právo na slobodu slova je rovnocenné s právom na osobnú integritu. Nemôže právo na slobodu slova stáť nad právom osobnej integrity, čo sa dosiahlo vyhodnotením práva na odpoveď pre verejných

činiteľov z tlačového zákona. Škanalizovanie politikov odmietajúcich liberalizmus sa stalo bežnou praxou mainstreamu. A v liberálnych politikoch majú svojich ochrancov.

■ Zlý zákon

Oponenti poslanka Číža argumentovali, že rezort kultúry po vražde novinára Jána Kuciaka a jeho priateľky vytvoril dočasnú komisiu zo zástupcov médií a novinárskej obce, aby sa zaoberala zmenou tlačového zákona na lepšiu ochranu novinárov. A teda že treba počkať na jej výsledky. No tu treba pripomenúť, že práve zástupcovia korporátnych vydavateľov vytvorili vo svojich médiách taký tlak počas prerokovania návrhu tlačového zákona pred vyše desiatimi rokmi, že bol prijatý zákon, v ktorom nebol definovaný ani pojem novinár. Napokon títo vydavateľia odmietaním paragrafu práva na odpoveď pre verejných činiteľov sa ostentatívne zbavujú zodpovednosti za pravdivé informovanie verejnosti, ba nepriamo priznávajú známu skutočnosť, že novinári môžu z neznámej osoby urobiť politika a zo známeho politika politickú trosku. A o to im ide.

Ústavný zákon zastavil zvyšovanie veku odchodu do dôchodku

Štát bude garantovať minimálnu mzdu

Ivan BROŽÍK – Ilustračné foto: internet

Dôchodkový vek na Slovensku sa ústavne zasekne na veku občana, ktorý dovŕši šesťdesiatštyri rokov. Ženy budú môcť odísť do dôchodku skôr za predpokladu, že vychovali dieťa. Parlament tieto zmeny schválil potrebnou väčšinou. Ústavný zákon má nadobudnúť účinnosť od prvého júla tohto roka.

Za prijatie ústavného zákona hlasovali všetci poslanci Smeru-SD, SNS, celý klub ĽSNS, traja poslanci Mosta – Híd, a to Elemér Jakab, Peter Vörös, Ladislav Balódi, hnutie Sme rodina a päť nezaradených poslancov Alena Bašistová, Peter Marček, Juraj Kolesár, Martina Šimkovičová a Rastislav Holúbek. Návrh kritizovali viacerí odborníci, Rada pre rozpočtovú zodpovednosť, názory neboli jednotné ani v koalícii.

■ CHÝBA DEFINÍCIA

Podľa schválenej právnej normy budú môcť ísť skôr do dôchodku

ženy, ktoré vychovali dieťa. Ženám, ktoré vychovali jedno dieťa, sa zníži vek odchodu do dôchodku o šesť mesiacov. Matky, ktoré vychovali dve deti, budú odchádzať do dôchodku o jeden rok skôr a ženy s troma a viac deťmi by mali dostať bonus až rok a pol. „Týmto sa vyjadruje ústavná podpora plnohodnotnej výchovy detí ako fundamentálnemu predpokladu pozitívneho demografického vývoja,“ píše sa v schválenom pozmeňujúcom návrhu. Čo je to „výchova dieťaťa“ a aké znaky má napĺňať tak, aby boli splnené podmienky na zníženie hornej hranice dôchodkového veku, to bude defi-

novat' nový text zákona o sociálnom poistení.

■ NAJNIŽŠIA PLÁCA

Nižšiu ako minimálnu mzdu nijaký zamestnanec nemôže dostať. Bude mu to garantovať Ústavný zákon SR. „Každý zamestnanec má právo, aby jeho odmena za vykonanú prácu nebola nižšia ako minimálna mzda,“ To je najnovšia podmienka schválená poslancami parlamentu. Jej podrobnosti bude taxatívne vymenúvať zákon. Pre úplnosť – v schválenom ústavnom zákone sa tiež píše: „Primerané hmotné zabezpečenie v starobe

nie je vždy dobrá. Ak sa Slovensku darí, čo sa darí, tak som presvedčená o tom, že by to ľudia mali cítiť. A kto viac, ak nie dôchodcovia. Zvýši sa kvalita života ľudí na dôchodku. Je rozdiel, keď pôjde človek do dôchodku, ak je ešte v lepšom zdraví, ako človek, ktorý je zničený,“ vysvetlila svoje hlasovanie za zákon poslankyňa SNS Eva Antoňová.

■ PRIORITA VLÁDY

Trvalý a udržateľný rast miezd vrátane minimálnej mzdy, ktorá stúpila od januára tohto roka z doterajších 480 eur na 520 eur, zostane podľa premiéra Petra Pellegriniho aj naďalej prioritou vlády.

„Vo vláde sme sa nikdy netajili tým, že základným nástrojom našej mzdovej politiky zostáva naďalej navyšovanie minimálnej mzdy, ktorú by sme chceli postupne upraviť tak, aby tvorila v budúcnosti šesťdesiat percent priemerného platu v národnom hospodárstve,“ povedal na sneme Konfederácie odborových zväzov SR predseda vlády.

VŠIMLI SME SI

V košickej mestskej časti Staré Mesto nad dnešnou Žriedlovou ulicou kedysi existoval evanjelický cintorín. Lenže po takmer troch storočiach existencie bol za čias socializmu zničený. Jeho deštrukciu zapríčinili mestskí architekti, ktorí chceli, aby sa toto pietne miesto premenilo na oddychovú zónu.

Už len cintorín pre narkomanov

V takomto stave je na bývalom evanjelickom cintoríne v Košiciach národná kultúrna pamiatka – pohrebna kaplnka rodiny Pohle-Roth.

V súčasnosti tu nájdete iba jedinú, značne zdevastovanú pohrebnu kaplnku rodiny Pohle-Roth z roka 1842, ktorá je Národnou kultúrnou pamiatkou. Tiež sa ešte zachovali zvyšky cintorínskeho múru a fragmenty náhrobných kameňov. Vďaka archívnym prameňom, našťastie, aspoň vieme, aké významné osobnosti na cintoríne pochovali. Jednou z nich bol major Ondrej Gálik, ktorý bojoval v americkej občianskej vojne na strane Únie a za udatné činy získal americké občianstvo. Posledný odpočinok tu našiel aj literár, evanjelický kňaz a národovec Eduard Škultéty, ktorý v 19. storočí obhajoval záujmy slovenského národa, mestský lekár Jozef

Viczay, kapitán Žigmund Deždňi, kňaz a národný buditeľ Juraj Sekčik, učiteľ Ján Tomaško či mecenáš košických umelcov advokát Samuel Milec.

Vofakedy sa tu dokonca nachádzal aj drevený kostolík, ktorý vyhorel v roku 1706 počas posledného stavovského povstania grófa Františka II. Rákociho, až do začiatku 19. storočia tu jestvovali aj drevené kostoly určené košickým evanjelikom nemeckej, maďarskej a slovenskej národnosti. Dnes sa tento významný cintorín, na ktorom odpočívajú mnohí činní národovci, stal miestom stretnutí narkomanov a bezdomovcov. Stav evanjelického cintorína je smutným dokladom toho, ako sa Slováci starajú o miesto posledného odpočinku svojich významných krajanov.

Text a foto: Pavol IČO

Nenechajme si vnútiť predstavu, že život je iba politika, lúpeže a vraždy

Folklór sprevádza celé generácie Slovákov

Slovenský hudobný skladateľ, zberateľ ľudových piesní a editor ich nahrávok, spoluorganizátor folklórnych festivalov, autor piesní a úprav hudobného folklóru, orchestrálnych diel, filmovej a scénickej hudby. To bol Svetozár Stračina, rodák z Martina.

V rokoch 1970 – 1985 sa Svetozár Stračina zúčastňoval ako reprezentant Československa na medzinárodnej súťaži nahrávok folklórnej hudby Prix de musique folklorique de Radio Bratislava, ktorú organizoval vtedajší Československý rozhlas. Jeho skladby získali desať ocenení, vďaka čomu bol najúspešnejším skladateľom v histórii súťaže a stal sa celoeurópsky uznávanou osobnosťou v oblasti tradičnej hudby. Po viacročnej prestávke súťaž v roku 2003 obnovili a v dvojročných intervaloch ju usporadúva Rozhlas a televízia Slovenska spolu s Európskou vysielacou úniou EBU ako medzinárodnú súťaž rozhlasových nahrávok tradičného folklóru Grand Prix Svetozára Stračina.

Práve v týchto dňoch sa v budove Slovenského rozhlasu uskutočnila spomínaná medzinárodná súťaž rozhlasových nahrávok folklórnej hudby Grand Prix Svetozára Stračina. Verejnosť si mohla vypočuť tridsaťdeväť nahrávok zo štrnástich krajín. Festival zorganizoval RTVS v spolupráci s Európskou vysielacou úniou a so Spoločnosťou Sveta Stračina. Hlavným cieľom Grand Prix Svetozára Stračina je podpora tvorby a prezentácia tradičného, ako aj spracovaného hudobného folklóru. Do aktuálneho ročníka prihlásilo svoje

nahrávky Bulharsko, Chorvátsko, Kuba, Česká republika, Estónsko, Maďarsko, Indonézia, Poľsko, Rumunsko, Rusko, Srbsko, Slovensko, Švédsko a Ukrajina.

ČO INÍ NEPIŠU

Folklórna hudba sprevádza celé generácie interpretov či poslucháčov, a nielen tých, ktorí jej v živote venujú špeciálnu pozornosť. Je prirodzenou danosťou našej komunikačnej výbavy, duchovného rozmeru každého človeka.

S pojmom folklór sa pritom neraz operuje veľmi nečítivo bez ohľadu na to, akú dôležitú funkciu v našom živote a formovaní osobnosti má. Aj vďaka širokej platforme jeho spracovania a narábania s ním sa stáva v poslednom čase súčasťou individuálnych umeleckých aktivít jednotlivcov, hudobníkov, tanečníkov, výtvarníkov či architektov.

„Folklórne prvky však nemajú byť len solitérmi na pozadí módnych umeleckých vln. Sú, a verím, že aj pre ďalšie generácie zostanú najmä výpoveďou o našej identite, väzbe s kultúrou nášho národa, regiónu či konkrétnej lokality. Nahrávky folklórnej hudby, s ktorými sa stretávame aj v rámci nášho bienále, tak reflektujú súčasné spracovanie i pokusy o rekonštrukcie zvuku dávnych dôb, nájdeme v nich moderný elektronický hudobný presah aj skladby prinášajúce hudbu predkov akoby v zakonzervovanej podobe. Každá nahrávka folklórnej hudby tak otvára priestor, v ktorom v prvom rade vládne naša prirodzenosť a ľudskosť.“ Napísal pri príležitosti Grand Prix Svetozára Stračina riaditeľ Sekcie rozhlasových programových služieb RTVS Michal Dzurjanin.

Štefan ZLATOŠ
Foto: Štefan KAČENA

Na rade bude ústavný súd

Eva ZELENAYOVÁ

Ak by sme povedali, že voľby prezidenta SR máme za sebou, nemusela by to byť celkom pravda. Už po prvom kole volieb podal občan republiky na Generálnu prokuratúru SR návrh na podanie ústavnej sťažnosti generálnym prokurátorom SR na nápravu neústavnosti a nezákonnosti v prezidentských voľbách. Rovnako návrh na začatie konania o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta v SR podal na Ústavný súd SR neúspešný kandidát Štefan Harabin. A nie je isté, či k dvom podaniam po skončení druhého kola prezidentských volieb nepríde ďalšie. Lenže návrhmi sa na ústavnom súde nemá kto zaoberať a je nepravdepodobné, že aktuálny prezident bude v tomto smere iniciatívny.

Druhé kolo prezidentských volieb prinieslo nečakaný benefit v podobe hlasovania NR SR k pro-

cesu ratifikácie Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilí na ženách a domácejmu násilíu a o boji proti nemu, jednoducho k Istanbulskému dohovoru. Tri roky kňaz Marián Kuffa zapliňal chrámy na Slovensku a hovoril o zle z Istanbulu. Sformovalo sa hnutie Slovenský dohovor za rodinu (SZDR), ktoré trpezlivo vysvetľovalo občanom na modlitbových stretnutiach i svätých omšiach prienik gender ideológie do Istanbulského dohovoru. V roku 2011 ho za Slovensku republiku podpísala vtedajšia ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská.

V piatok 29. marca, v predvečer volieb, Žitňanská hlasovala v parlamente proti návrhu, ktorým parlament zaviazal vládu odstúpiť od dohovoru. Na hlasovaní sa zúčastnilo stotridsaťtri poslancov, za návrh hlasovalo stojeden, proti dvadsaťosem, zdržali sa traja, jeden

nehlasoval a sedemnať bolo neprítomných. Za návrh hlasovali poslanske kluby Smeru, SNS, LSNS, Sme rodina a piati poslanci Mosta – Híd. Pridali sa aj niektorí nezradení poslanci i z klubu OĽaNO. V klube SaS boli všetci prítomní

KOMENTÁR

proti. Takže jedno pozitívum prezidentských volieb priniesli. Slovom koordinátora SZDR Erika Zbiňovského: „Odstúpenie Slovenska od ratifikácie Istanbulského dohovoru je veľkým politickým rozhodnutím, ktoré zo Slovenska robí prvú krajinu, ktorá sa postavila proti gender totalite.“

Je nesporné, že hlasovanie o Istanbulskom dohovore malo prospieť Marošovi Šefčovičovi, ktorý svoju kampaň postavil na opačných hodnotách, aké má Zuzana Čaputová.

Igor Matovič v tom istom čase v parlamente tvrdil, že v prvej polovici roka 2017 si prvý námestník generálneho prokurátora Peter Šufliarsky vymenil s Marianom Kočnerom štyristotridsať esemesiek a časť z nich aj zverejnil. To nepochybne bolo namierené proti Ficovmu Smeru a kandidátovi tejto strany.

Istý zlom v kampani nastal, keď jeden z kandidátov (Martin Daňo) poukázal na nezvyčajne vysoké príjmy v roku 2018 prezidentského kandidáta Roberta Mistríka. Následne sa Mistrík vzdal kandidatúry na prospech Čaputovej, ktorej vzápätí stúpili preferencie na päťdesiat percent. Jej koketovanie so zen budhizmom, príslušnosť k politickej strane preferujúcej ultramarxisticko liberálne hodnoty zrejme vystrašili cirkvu na Slovensku natoľko, že ich predstavitelia sa postavili za Šefčoviča. Pred druhým kolom volieb sa svojim voľčím prihovril i Štefan Harabin, aby ich odradil od účasti na voľbách v druhom kole. Doslova povedal: „Čo je menšie zlo? Ja tyrdím, že sú to siamské dvojčatá. Čo Čaputová hovorí úplne nahlas, to by politicky presadzoval pán Šefčovič. Ani jeden z kandidátov sa nedišancoval od Istanbulského dohovoru, migračného či utečeneckého paktu.“

Sú to milovníci islamizácie Európy, homomanželstiev a adopcií našich detí homosexuálnymi manželstvámi pári. Zároveň podporujú gender ideológiu. Rovnako sa v posledných debatách zhodli na tom, že zmluva so Spojenými štátmi o amerických základniach v okolí Malaciek je v poriadku a akceptovali by ju. To sú znaky svedčiace o tom, že kandidáti sú pre Slovensko zlo.“

Faktom zostáva, že jeden zo žiakov školy, ktorej je riaditeľom manžel podpredsedníčky strany Progresívne Slovensko, teda stranickej kolegyne Čaputovej,

na internetovej stránke slovenských vlastencov používal slovník nielen nenávisť, ale priam fašistický. Tu je jeden z jeho diskusných príspevkov aj s gramatickými chybami: „Tak, Čaputová vyhrala a prvé čo spraví je, že zatočí s opicami a antisemitami ako ste vy. Členov tejto skupiny máme označených a budete prvý ktorých budeme strieľať. Nech žije EÚ! Nech žije Zuzana! Nech skape slovenská štátnosť a samostatnosť!“

Zuzana Čaputová nepredstavuje silnú politickú osobnosť. No jej víťazstvo v prezidentských voľbách môže zásadne ovplyvniť vývoj na slovenskej politickej scéne.

Iba tri z desiatich...

Ivan BROŽÍK

Menej ako tretina jablák, ktoré náš trh ponúka zákazníkom, dozrela na Slovensku. Presnejšie – urodila sa na Slovensku. Hrušky už máme takmer len z dovozu, slivky tiež. Cesnak a cibulu rovnako privážame. Fazulu, takú ako od starej mamy, kúpime iba ak na niektorom z trhov, a aj to iba veľmi vzácné. A zemiaky z kedysi zemiakárskeho raja – škoda reči. Pamätáte sa ešte na tie skoré, čo voňali pôdou a dali sa prstami ošúpať? A podávali sa s maslom a tvarohom... Pochúťka!

Na jednom sídlisku v istom väčšom meste sa zjavil „farmársky obchod“. Hurá, aj trikrát sa chcelo zvolať. Konečne! Správa sa šírila ako blesk z jasného neba. A to na tom istom sídlisku majú naozaj bohaté zastúpenie viaceré zahraničné obchodné reťazce. Nie teda, že by bola núdza o obchod ako taký. Príchod „farmárskeho“ potešil. Aj keď v neďalekej tržnici už dlhšie

v malej drevenej búde predávajú syry a údeniny z Turca, z Kysúc a z Oravy. A pečivá od výmyslu sveta kdesi z južného Slovenska.

Priestory impozantné, svetlé, s rozlohou sa nešetřilo. Iba ten sortiment akosi... Na zeleninu či ovocie

POZNÁMKA

(okrem banánov) zabudnime, zopár suchých a ešte suchších klobások z diviny, údená slaninka s čudnou jarňou farbou uprostred a v chladničke mlieko z Maďarska. Až po podrobnom študovaní obalu zákazník príde na to, že ono vlastne ani z Maďarska nie je, že je iba odtiaľ dovezené. Bolo tam vyvezené po tom, ako ho na Slovensku vyrobili. Nečudo, že liter stál toľko, čo tri v neďalekom hypermarkete. A rožky, napohľad chutné, pôsobili v ústach ako tiež dovážané, aspoň kdesi z Holandska.

Tri dni na ceste. Inak boli v regáloch už len škatulkové či sypané čaje, konzervy a kadečo v skle od výmyslu sveta vrátane omáčok wasabi a podobne. Tovar, aký nájdete dnes v každej bežnej akóže „bio“ predajni. Veď poznáte tie nezmysly z internetových diskusií.

Pár sto metrov odtiaľ zavrel svoju kamennú prevádzku medár. Včelár s certifikátom. Ešte na Vianoce mal na pultoch výber medov od výmyslu sveta. Lipový, kvetový, lesný, taký, onaký, aj medovicový. Lenže o poschodie nižšie je samoobsluha, kde predávajú pod názvom med akúsi žltú sladkú tekutinu bez vône, ale o tri eurá lacnejšiu.

Prečo takýto dlhý – áno, nemýlite sa – úvod? No, lebo. Lebo to všetko je o nás. Nielen o gazdoch, nielen o predavačoch, nielen o zákonoch, o eurofondoch. Je to aj o nás spotrebiteľoch. Ešte sme nedorástli. Bez urážky, nedospelí sme na spotrebiteľa.

Tešíme sa z toho, že nám pribudol „farmársky“ obchod, ale prehltáme fakty, s ktorými nás už pri prvej návšteve konfrontuje. Priam uráža. Podceňuje – a áno, aj okráda. Lebo to je systém, ktorý ovláda. Ešte z čias, keď sa na mandarinky čakalo v rade hodinu a pani zelovocárka bola NIEKTO. To, že bola iba zlodejka, to si málokto dovolil čo len pomyslieť.

Život v malom francúzskom mestečku (ale môžete si zvoliť rakúske, nemecké, belgické a mnoho iných v európskych krajinách) je postavený na dôvere a na hrdosti na vlastné meno. Zákazník sa nepodvádza a moje meno si zákazník musí pamätať, platí tam v každom obchodíku. „Pane, tie rožky si už neberte, zostali mi z nočného pečenia, o hodinu budú čerstvé.“ Usmieva sa majiteľ, pekáč, predavač v jednej osobe. Vedľa v predajni zeleniny už máte pripravenú debničku s pórom, so šalátom, s polievkovou zeleninou – a viete, že to všetko vyrástlo za humnami mestečka. Že to ešte vonia hlinou. Že je to ešte orosené po rannom zbere.

Nuž, len toto sa nedá uzakonit ani nariadiť. Toto je životný štýl. To je zvyk. To je niečo samozrejme. Lebo všade inde je to tak. Košík zeleniny či pečiva, plný miestnej produkcie. A čo zvýši a nepredá sa – prebytky – NIEKDE kúpi!

AKO BOLO, ČO BOLO

V Štátnej nemocnici v hlavnom meste, ktorú dnes voláme Nemocnica Staré Mesto a je súčasťou Univerzitnej nemocnice Bratislava, nájdete v pavilóne CH pamätnú tabuľu s nápisom: „Na tomto mieste padol dňa 3. IV. 1945 pri bojoch o oslobodenie Bratislavy zamestnanec tejto nemocnice LUDOVÍT GAŠO pri výkone služby a zachraňovaní pacientov. Česť jeho pamiatke.“

Keď som spolupracoval s profesorom Karolom Virsikom na jeho životopisnom románe *Odchádzam s Hippokratom*, porozprával mi, čo sa tu vtedy stalo. Pred tretím marcom bola Bratislava plná nemeckých vojakov. Mesto, ktoré, až na americký nálet na rafinériu Apollo, neokúsilo vojnu, sa pripravovalo na najhoršie. V nemocnici pripravili evakuačný plán. Väčšinu pacientov prepustili do domáceho ošetrovania. Časť internej kliniky previezli do Trenčianskych Teplic. V nemocnici ostali len pacienti neschopní prevozu. Doktorovi Virsikovi prikázali, aby ostal pri nich. Pacientov presťahovali do suterénu.

Sovietska armáda 3. apríla zasypla Bratislavu delostreleckou paľbou. Na Križnu ulicu padal jeden granát za druhým. Za doktorom Virsikom pribehol ošetrovateľ Ľudovít Gašo s tým, že pri výťahu leží žena

Z frontu vedel, že poranenia brucha sú najhoršie. Medzi prstami zacítil čosi mäkké a krvavé. Bolo to mozgové tkanivo. Vedľa ležalo ošetrovateľovo bezhlavé telo. Črepina delostreleckého granátu mu doslova odtrhla hlavu.

a stehna na ľavej nohe. Prvá narazila na kovový teplomer, čo mal Virsik v hornom vrecku lekárskeho plášt'a. Pri náraze sa skrívil a zmenil smer prenikajúceho kúska železa tak, že len okrajovo preniklo cez srdcový sval. Druhý

stalo. Zahľadela sa na lekárove rany a zavelila: „Asistentko, ty si sa druhýkrát narodil... a teraz zatni zuby!“ Potom mu vrazila do čerstvej rany pinzetu a vytiahla z nej stočený negatív filmu s obrázkami doktorovej ženy a detí. Črepina mu ho z vrecka nohavíc vniesla do stehna. Nezniesiteľné bolesti, ktoré spôsobovala chemikália na filme, postupne ustúpili.

Doktor Karol Virsik mal v sebe dvadsaťsedem črepín. Nešťastný Ľudovít Gašo ostal v jeho spomienkach ako príjemný človek. Svojej profesii zasvätil celý svoj život. Pre obetavosť a ústretovosť ho mali radi pacienti, lekári i sestričky. Tabuľa venovaná jeho pamiatke prežila obdobie socializmu napriek tomu, že ho zabil sovietsky granát. Inde sa podobné pamätníky likvidovali. Kým iní budú teraz klásť kvety na hroby padlých vojakov, ja si dovoľm túto spomienku ako symbolickú sviečku zapálenú na pamiatku Ľudovíta Gaša.

PS: Pod pamätnou tabuľou, ktorá nám ho pripomína, nie je nijaký háčik alebo skoba, kam by sa dal zavesiť venček alebo kytička kvetov...

Zamyslenie pri pamätnej tabuli

Peter VALO

v bezvedomí. Utekali k bráne vedúcej do parku. V kúte ležala na nosidlách kardiacka. Bola vo veľmi zlom stave, ale ešte žila. Na prenášanie nebolo ani pomyslenia. Doktor Virsik natiahol do injekčnej striekačky strofantín. Ošetrovateľ jej gumovým škrtidlom stiahol rameno, aby mohol ľahšie napichnúť žilu. Virsik kľučiac vytlačal obsah striekačky. Odrazu sa zablyso, zarachotilo. Keď doktor precítil, nevedel sa postaviť na pravú nohu. Mechanicky si siahol na brucho.

Doktor Virsik sa doplazil do suterénu, kde sa ukrývali pacienti a zamestnanci nemocnice. Sestra ho dovliekla do ambulancie a tam mu ošetrili krvácajúce rany. Neskôr za ním prišiel asistent z kliniky chirurgie, neskorší profesor Andrej Kukura. Zistil, že má v sebe viacero črepín. Jedna prenikla do lýtkovej kosti na pravej nohe. Dalšia sa zastavila na laktovej kosti pravej ruky a iná na hrudnej kosti. Najnebezpečnejšie úlomky zasiahli ľavý prsný sval

úlomok smeroval na veľkú žilu v hornej časti stehna. V poslednej chvíli mu zmenil smer kovový nožík, čo mal Virsik vo vrecku. Keby sa to nestalo a črepina by prešla stehennú žilu, za pár minút by vykrvácal.

Najbolestivejšia bola rana na stehne. Chirurg Kukura sa jej nemohol ani dotknúť. V najkritickejšej situácii prišla stará, veľmi skúsená sestra Gottfrieda. Hovorilo sa, že má röntgenové oči. Keď sa na niekoho pozrela a povedala, že zomrie, tak sa aj

SEBAOBRAŇA

Situácia Rómov na Slovensku je zdanlivo neriešiteľná. Príčinou je však neraz aj postoj učiteľov k rómskym žiakom. Viacerí pedagógovia totiž dosť často zabúdajú na to, že ich zverenci sú v prvom rade deti túžiace po hre a zábave a vyučovanie neraz sprevádza ich výdatná dávka zloby a hnevu. Takto len ubližujú mladým dušiam a namiesto rozvoja záujmu o vzdelanie pestujú v nich iba nenávisť. Neposkytujú im nijakú nádej a povzbudenie, a tým ich pripravujú o akékoľvek úsilie meniť sa na lepších a vzdelanejších.

Rómska otázka (?)

Počas svojej päťročnej pedagogickej praxe s rómskou mládežou som sa neraz stretol s učiteľmi, ktorí kriek a fackovanie považovali za súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu. Pritom išlo o pedagógov rôzneho veku, dokonca to boli aj čerství absolventi pedagogickej fakulty. Dodnes si tiež živo pamätám na to, ako mi jeden z rómskych rodičov povedal, že mu jeho triedna učiteľka otkala hlavu o stenu na záchode počas prestávok. Dôvody mala rôzne – trebárs za vyrušovanie na hodine alebo nedostatok nadsienky pre učivo. A keď sa na ňu sťažoval doma, dostal ďalšiu bitku. Tento rodič, pochopiteľne, skončil ako nezamestnaný alkoholik, ale svoj nešťastný osud si uvedomoval a pre svoje dcéry chcel lepšiu budúcnosť.

Na druhej strane je spomínaný prístup niektorých učiteľov pochopiteľný; je predsa oveľa jednoduchšie nechať voľný priebeh agresívnym emóciám, ako vymýšľať pritažlivejšie i hravé spôsoby výučby alebo pátrať v pamäti po metódach, o ktorých sa dozvedeli počas vysokoškolského štúdia.

Ak však učitelia budú i naďalej pristupovať k mladým Rómom ako ku špinavej zberbe, z ktorej aj tak nič nevyrastie, záujem Rómov o prácu bude minimálny a odpor ku gadžom a s ním spojené páchanie protispoločenskej či trestnej činnosti naopak porastie. Ak príslušníkov minority denne a pri každej príležitosti presvedčame, že za nič nestoja, uveria tomu a problém nadobudne ešte horšie rozmery.

Mladí Rómovia pritom naozaj nemôžu za to, že ich štát ponecháva v opatere nezodpovedných rodičov. Veď odkiaľ sa môžu dozvedieť a spoznať, čo je to slušnosť v prostredí, kde dennodenne počujú nadávky, prizerajú sa úžere, fetovaniu, alkoholizmu, násiliu či sexuálnym hrám dospelých?

Zhrniem: prístup rezortu školstva a vlády k riešeniu tzv. rómskej otázky pôsobí bezradne. Od útleho detstva ponecháva štát mnohé rómske deti v biednom prostredí, v osadách, napospas výchovným metódam ich rodičov. Potom v porovnaní s vrstovníkmi z majority pripadajú zaostále a musia nastúpiť na špeciálne školy. A tí, ktorým sa pošťastí ísť na „normálnu“ základku, znášajú ponižovanie a kriek. Napokon sa títo mladí Rómovia stanú rodičmi, poberateľmi sociálnych dávok, v najhoršom prípade i kriminálnikmi a kolobeh sa začína odznova. Tento stav však zjavne vyhovuje viacerým politikom, tzv. splnomocnencom a ľudsko-právnym aktivistom, ktorí vďaka novostavbám na mieste osád a sociálnym almužným pôsobia, akoby niečo robili pre riešenie postavenia rómskej menšiny na Slovensku.

Pavol IČO

Štátny jazyk je kľúčový nástroj občanov štátu všade vo svete Ryby netreba učiť ložiť po stromoch

Text a foto: Ivan BROŽÍK

Slovenským národným novinám aj v súvislosti s nedávnymi diskusiami o maturitných otázkach poskytol rozhovor dlhoročný pedagogický odborník a zároveň šéfredaktor časopisu Rodina a škola PhDr. Lubomír PAJŤINKA, PhD.

• Rok sa stretol s rokom a opäť sa polemizovalo o maturitných otázkach. Niektoré nemali jednoznačné riešenie, niektoré podľa samotných pedagógov dokonca nijaké riešenie. Je účelné a pedagogicky správne dávať do testov vedomosti takto stavané otázky?

ale aj vo Francúzsku, Veľkej Británii a inde sa eseje uplatňuje najmä na stredných školách. Jej presadzovanie v základnej škole, najmä direktívne a masovo, asi nie je tá najlepšia cesta. Myslím, že najoptimálnejšie je ponechať slobodu na rozhodnutí pedagóga, ktorý pozná úroveň svojej triedy i jej schopnosť vyjadrovať sa formou eseje. V redakcii mesačníka Rodina a škola sme v tomto roku spustili projekt Najkrajší list môjmu učiteľovi a musím s uznaním kvitovať, že aj zo základných škôl prichádza neuveriteľne veľa úžasných prác takéhoto charakteru. Prirodzene veľkú zásluhu na rozvoji písomného i ústneho prejavu žiaka v mnohodomenzionálnej rovine má dobrý učiteľ.

je však smiešne. Kadiaľ by mohla viesť správna cesta pri výučbe jazykov vrátane štátneho?

Štátny jazyk je kľúčový nástroj občanov štátu všade vo svete, teda aj na Slovensku. Dnes nemáme nijakých slovenských občanov, ktorí by neboli dostali príležitosť naučiť sa a používať svoj štátny jazyk. Ešte donedávna Európska únia oficiálne žiadala, aby sa žiaci povinne okrem štátneho jazyka učili aj dva cudzie jazyky. Najmä v menšinovom prostredí tento trend zlyhával. Mój otec mi neraz pripomínal múdrosť, ktorou sa aj sám riadil. Hovoril: Ryby netreba učiť poriadne plávať. Myslím, že táto múdrosť sa dá aplikovať aj na to, aké cudzie jazyky vyučovať. Prvým pravidlom by malo byť, že človek by sa mal učiť okrem svojho štátneho jazyka také jazyky, ktoré sú preň spoločensky a najmä ekonomicky dôležité. Z hľadiska potrieb Slovenska by bolo, samozrejme, veľmi dobré, ak by sme mali čo najviac takých, ktorí hovoria nielen najfrekventovanejšími z vyše sedemtisíc jazykov na svete, ale aj takých, ktorí sú zdatní a ovládajú aj jazyky menších národov.

• Stalo sa už trendom, že mnohí navrhujú učiť to a tamto. Brannú výchovu, takú výchovu, onakú výchovu. Zámer možno majú dobrý, ale je naše školstvo na to kapacitne a odborne pripravené?

Jedna vec je, či sú naše školy pripravené na príchod či zavádzanie nových predmetov do obsahu vzdelávania. Inou vážnejšou vecou je kapacita vzdelávacieho času našich detí. V súčasnosti sa pohybuje počet vyučovacích dní v našich školách ročne od sto osemdesiatich troch do sto osemdesiatich siedmich dní. Počet vyučovacích hodín žiaka vo vekovej hladine od siedmich do štrnástich rokov je okolo sedemtisíc hodín. Zaujímavosťou je, že u nás sú žiaci v tomto veku rozptáti v školských laviciach

INTERVIEW

Maturite od predminulého storočia hovoríme u nás, ale aj vo väčšine krajín Európy „skúška dospelosti“. Od týchto čias sa v pedagogických kruhoch stále viac a viac vymýšľa (často to vyzera, že až špekuluje), aké úlohy dať študentom na konci ich stredoškolskej púte, aby sa zistilo, či sa nasýtili počas dovtedajšieho štúdia dostatkami vedomostí a zručností. V predminulom storočí sa na prvom slovenskom gymnáziu v Revúcej preverovali vedomosti najmä z matematiky, latinčiny, gréčtiny, maďarčiny a zo slovenčiny. Maturitná skúška bola verejná. Ktokoľvek sa mohol prísť pozrieť na študentov a ich vystúpenia pred skúšobnou komisiou. Postupom času sme sa dostali do situácie, ku ktorej smeruje vaša otázka. Aj keď odborníci špecializovanej inštitúcie na mernie vedomostí žiakov – Národného ústavu certifikovaných meraní, vyvíjajú stále komplikovanejšie metódy a otázky, neviem, či je to tá najlepšia cesta. Maturita by nemala byť o „chytáčkoch“. Musí mať svoju náročnosť a kvalitu, ale to by sa malo dosiahnuť aj jednoduchšie.

• Čítal som dosť dlhú polemiku o tom, či a ako učiť na základnej škole „esej“. Je to síce vysoký žurnalistický útvar, takmer hraničiaci s umením, ale má zmysel, aby bol prítomný vo vyučovacej metodike na všeobecných základných školách?

Písanie esejí sa stalo akýmsi módnym trendom doby. V USA,

• Zdá sa, že nastávajú aj zmeny v povinnosti zvoliť si iba určitý cudzí jazyk – to doteraz viedlo k tomu, že mladá generácia u nás síce ako-tak ovláda angličtinu (pri pomerne veľkej neznalosti slovenčiny), ale aj francúzske či nemecké slová číta a vyslovuje v anglickom móde. To

O ČOM JE REČ

Pred pár dňami mi prišla SMS správa od priateľa Vlada: „Pred dvadsiatimi rokmi začali bombardovať americkí demokrati bratov Srbov. Zahynuli aj Slováci. Nezabudni na to!“ Nuž vďaka za pripomenutie, čas beží neuveriteľne rýchlo. Bomby padali vtedy aj na Novi Sad. Mal som vo Vojvodine mnoho priateľov, podaktorí už ani nežijú. I od nich som vedel, ako ľudia vlastnými telami chránili dunajské mosty. Lenže bombardéry mali cieľe isté, nerozlišovali, že na nich stoja živí ľudia, medzi nimi aj naši krajanovia vojvodinskí Slováci. Preto je našou povinnosťou nezabúdať na toto nehorázne vojnové barbarstvo. A treba si pripomenúť to, že na bombardovaní nesie svoj podiel viny aj vtedajšia slovenská vláda, a zvlášť jej predseda M. Dzurinda. Oni odsúhlasili prelety lietadiel so smrtonosným nákladom. Rozum tiež dosiaľ zastáva nad slovami veľkého humanistu, demokrata a bývalého českého prezidenta Havla, ktorý to vraždenie doslova posvätil svojimi slovami: „Domnívam se, že během zásahu NATO existuje jeden činitel, o kterém nikdo nemůže pochybovat: nálety, bomby nejsou vyvo-

lány hmotným zájmem. Jejich povaha je výlučne humanitární: to, co je zde ve hře, jsou principy, lidská práva, jimž je dána taková priorita, která překračuje i státní suverenitu. A to poskytuje útoku na Jugoslávsku federaci legitimitu i bez mandátu Spojených národů!“ Havel už síce nežije, nemôže sa kajať za tieto slová, no bývalá ministerka zahranič-

O smelej panne Orleánskej

Peter ŠTRELINGER

ných vecí USA M. Albrightová bombardovanie Srbska považuje za jeden zo svojich najväčších štátnických činov a zásluhu, za čo si nedávno prevzala vyznamenanie od súčasného českého ministra zahraničia. Nuž, hodnoty sú naozaj poriadne pomýlené. I v súčasnosti, keď prežívame veľmi hektické chvíle, súvisiace s voľbou nového prezidenta. Pišem túto glosu dva dni pred konečnou voľbou a vo chvíli, keď vyjdú tieto noviny, už je o všetkom rozhodnuté. No ja si kladím otázku, či všetci tí nadšení voliči, ktorí tak túžili po zmene,

sa naozaj zamysleli nad hlavným heslom budúcej prezidentky, ako bude bojovať proti zlu? Odsúdila by agresiu proti zvrchovanému štátu, keby tým agresorom boli USA? Alebo by sa vyjadřila tak ako Havel? Možno jej mladí podporovatelia nemajú žiadny pocit ohrozenia, ale ak pozeráme do budúcnosti, musíme mať strach z nového vojnového kon-

Odborník v problematike školstva, výchovy a vzdelávania PhDr. Lubomír PAJŤINKA, PhD.

až o tisícpäťsto hodín dlhšie ako vo Fínsku, o ktorom hovoríme, že má jeden z najlepších školských systémov na svete. Zdá sa, že zavádzanie nových predmetov a zvyšovanie počtu vyučovacích hodín nie je dobrá cesta. Skôr treba pracovať na modernizácii obsahu vzdelávania súčasných predmetov, do ktorých sa dajú včleniť aj potrebné informácie a vedomosti z tém, ktoré považujeme za dôležité. Ďalšou cestou je podobne ako vo Fínsku a inde spájanie predmetov do vyučovacích oblastí, v ktorých sa integrujú informácie a fakty z nových podnetov. Súčasne treba viac pracovať na efektívnejšom vzdelávaní detí i dospelých vo voľnom čase. A tam má veľké rešty aj slovenská dospelá populácia, ktorá je vo vzdelávaní najslabšia v Európe. Iba 2,9 percenta dospelých sa venuje nejakej forme svojho vzdelávania. Európsky priemer je dvanásť až trinásť percent. Svet potrebuje aktívnych, motivovaných a vzdelaných ľudí. Tí nefičia na bulvári a reality show, ale na serióznych zdrojoch poznávania a poznania.

A ani neviem posúdiť, či na čelo nášho štátu prichádza ozajstná osobnosť. Chce sa mi vysloviť veľmi veľa otázok: bude zastupovať všetkých občanov Slovenska? Alebo iba tých, ktorí jej dali peniaze na kampaň? Zvlášť tie posledné dni odznelo veľa kritiky a veľa pochybností. I slová o mačke vo vreci. Ako človek, ktorý má už svoj vek, myslím si, že prezidentom republiky by mala byť silná autorita. Voľby prezidenta naozaj nie sú súťažou krásy. Oceňujem síce kultivovaný prejav a príjemný hlas, ktorý možno očaril mnohých. A tak na päť rokov rozhodli o novom prezidentovi Slovenskej republiky. Nie je to však primálo? Nechcem vyslovovať obavy ani pochybnosti, ale pripomenúť iba prezidenta, ktorý práve končí svoje funkčné obdobie. Mnohokrát som sa pýtal kritikov: prosím ťa, teraz nadávaš a ty si ho náhodou nevolil? Všetci to popierali. Každý sa tváril, že Andrej Kiska nie je jeho prezident. Nie, nemienim byť konšpirátorom, ale Kisku predsa nezvolila americká ambasáda ani nadácie tretieho sektora. Hlasovali za neho voliči širokého spektra – liberáli aj konzervatívni, veriaci aj ateisti, mladí a starí... Tak ako tentoraz. A tak veľa šťastia, bratia Slováci, aj tebe, Zuzanka z Arcu!

Na internete sa objavila rozprávka pre malé deti na politickú objednávku Zuzana Čaputová ako dievča, ktoré sa nebálo

Matej MINDÁR – Kresba: internet – Svetlo pod perinou

Slováci si zvolili nového prezidenta. Už sme si zvykli, že v každých voľbách býva kampaň zväčša ostrá, často podraznícka a osočujúca. V poslednom čase badáme nový trend, keď sa o „vybraných“ a „slušných“ kandidátoch vytvára doslova kult osobnosti. Verejnosti sú vykresľovaní ako „bojovníci“ dobra proti zlu. Čo je však horšie, touto propagandou systematicky „krmia“ mládež, a najnovšie aj deti vo forme rozprávok. Ich cieľom je už od malička formovať medzi najmenšími ten „správny“ svetonázor a vychovávať si systematicky svoje poslušné ovečky bez kritického myslenia. Pred prezidentskými voľbami sa internetom začala šíriť „rozprávka“ o prezidentskej kandidátke Zuzane Čaputovej, ktorá ju opisuje ako „bojovníčku“ za lepší, šťastnejší a spravodlivejší svet.

Táto rozprávka sa objavila na internetovej stránke Svetlo pod perinou. Čitatelia sa môžu dozvedieť, že autorkami tohto projektu sú podnikateľky Lucia Pašková a Mária Sztarovicsová.

„Predstavujeme si Slovensko, v ktorom deti budú hrdé na umelkyne/umelcov, aktivistky/aktivistov, vedkyne/vedcov, športovkyne/športovcov a ostatných ľudí z rôznych profesií, ktorí tu boli a sú a tvoria náš svet. V ňom rodičia čítajú deťom a rozprávajú sa s nimi. V ktorom je rozmanitosť vítaná a odlišnosti prijímané s otvorenou mysľou. Svetlo pod perinou tvorí 57 príbehov od 57 autorov/autoriek a 57 ilustrátoriek/ilustrátorov. Budú vychádzať počas jedného roka na webe, aby boli dostupné pre všetky deti. Tešiť sa môžete aj na príbehy vo forme podcastov, ktoré časom pribudnú. Budú čítané osobnosťami, ktoré si vážime. Neskôr budú v tlačenej forme ako knižka,“ uvádzajú o zámere jeho autorky.

■ PREDSTIERANÁ NEZÁVISLOSŤ

Na prvý pohľad sa môže zdať, že ich myšlienka, ako posilňovať sebavedomie a motiváciu detí, je veľmi dobrá. Lenže výber jednotlivých osobností je v réžii autoriek. Ak sa bližšie pozrieme na Luciu Paškovú, zistíme, že na svojom facebookovom profile verejne podporuje Zuzanu Čaputovú a Iniciatívu za slušné Slovensko. Na transparentom účte pani Čaputovej sa dá vyčítať, že prispela nemalou sumou na jej prezidentskú kampaň. V nedávnych komunálnych voľbách sa postavila za kandidáta Progresívneho Slovenska a dnes súčasného bratislavského primátora Matúša Valla. Okrem toho je

hrdou členkou Slovenskej debatnej asociácie, podporovanej aj štedrými zahraničnými peniazmi. Aby toho nebolo málo, je tiež členkou správnej rady Nexteria Leadership Academy. Pri dôslednejšom pátraní môžeme zistiť, že jedným zo sponzorov tejto akadémie je aj Dobrý anjel odstupujúceho prezidenta Andreja Kisku.

Rovnako aj pri druhej menovanej Márii Sztarovicsovej sa doporučujeme k totožnému výsledku. Podobne ako Lucia Pašková takisto na svojom facebookovom profile dáva na známosť, že je verejnou podporovateľkou Zuzany Čaputovej a Iniciatívy za Slušné Slovensko. Aj jej meno visí na zozname finančných darcov, ktorí prispeli na kampaň pani Čaputovej. Preto sa

nemôžeme čudovať, že autorky si okrem herečky Zuzany Kronerovej, ktorá pravidelne vystupovala na Námestí SNP v Bratislave počas nedávnych protestov Za slušné Slovensko, vybrali aj príbeh o prezidentskej kandidátke Zuzane Čaputovej. Pozornému čitateľovi je tak jasné, že ich vybrané osobnosti majú správne „názory“ a „postoje“, ktoré sú v súlade s ich presvedčením. Ale hlavným cieľom príbehu o Zuzane Čaputovej Dievča, ktoré sa nebálo je už od malička vychovávať si svojich verných budúcich voličov bez kritického myslenia. Na konci príbehu sa heroizuje postava Zuzany Čaputovej, ktorá „sa nebojí bojovať“ za lepší, šťastnejší, spravodlivejší svet nielen pre svoje mesto, nielen pre svoje dcéry, ale pre nás všetkých“. Autorkou tejto „rozprávky“ je spisovateľka, scenáristka a režisérka Eva Borušovičová. Preslávila sa ako scenáristka celovečerného filmu Jánošík – Pravdivá história.

■ VŠETCI SLUŠNÍ

Autorka pri písaní príbehu ani v najmenšom neskrývala svoje sympatie k pani Čaputovej. Ak sa pozrieme na jej facebookový profil, zistíme, že patrí medzi jej skalných podporovateľov. Ako čerešnička na torte je jej účasť na protestoch Za slušné Slovensko. Nesmieme zabudnúť ani na ilustrátorku Michaelu Chmeličkovú, ktorá spolupracuje s Luciou Paškovou. Jediným cieľom tejto „rozprávky“ je vytvoriť mylný dojem medzi najmenšími čitateľmi o jedinečnosti a vznešenosti Zuzany Čaputovej ako „bojovníčky“ dobra proti zlu. Autorky a ich chlebobarcovia takto stalinsky formujú kult osobnosti nielen Zuzany Čaputovej, ale ďalších vopred

vybraných osobností so správnymi názormi v súlade s ich presvedčením. Nedá sa to ináč nazvať ako vymývanie mozgov.

Matica slovenská je proti takýmto praktikám mimovládnych organizácií. Pre Slovenské národné noviny sa vyjadřila predsedníčka Pedagogického odboru MS a členka výboru MS Libuša Klučková, podľa ktorej „tretí sektor, množstvo mimovládnych organizácií, ktoré už dlhodobo vstupujú do nášho života, ale najmä do škôl prostredníctvom rôznych publikácií, majú ako vidieť svoje výsledky. Aj v podobe takýchto „príbehov“. Na čudný rozprávkový príbeh reagoval vo svojom vyjadrení aj vysokoškolský pedagóg Katedry slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici docent Július Lomenčík. „Uvedený výtvor tak v mnohom pripomína už zašlé časy obdobia ‚schematismu‘ zo začiatku päťdesiatych rokov 20. storočia.“ Poukázal na to aj filozof Oliver Bakoš vo svojom blogu Predvolebné rozprávky a hrdinovia na portáli Pravda konštatovaním, že táto „predvolebná rozprávka“ starším nevtieravo pripomenie radostné chvíle z detstva pri rozprávkach o Leninovi, Stalinovi a podobných hrdinoch“.

■ ÚČELOVÁ OBJEDNÁVKA

Autorka napísala „rozprávkový“ príbeh na základe momentálnej spoločenskej objednávky určitých politických kruhov. A tak aj v určitej časovej tiesni – veď hlavná hrdinka sa dostala ako „hviezda“ na spoločenské výstupy súčasného Slovenska doslova len v priebehu jedného mesiaca – napísala príbeh o kvázi hrdinstve hrdinky „bojujúcej“ so súčasným zlom – proti „mocným, korupcii...“. Mnohí si položia otázku: Prečo určité skupiny s obrovskou mediálnou podporou sa usilujú presadiť práve pani Čaputovú za prezidentku SR? Tieto „príbehy“ budú tvorené s jediným zámerom, a to medzi najmenšími čitateľmi umelo vytvárať dojem, že na Slovensku existujú politici patriaci k strane zla a tí „dobří“ a „slušní“, ktorých bude viesť práve pani prezidentka. Hlavným zámerom takýchto „rozprávok“ bude od malička vstěpovať deťom liberálne hodnoty, ktoré uznávajú práve ľudia z prostredia Zuzany Čaputovej.

Dohoda o obrannej spolupráci Slovenska s USA sa mení na vážny problém V koalícii tiež mlčia múzy a rinčia zbrane

Ján ČERNÝ – Foto: Štefan KAČENA

Slovenská národná strana očakáva od premiéra Petra Pellegriniho, aby pri Dohode o obrannej spolupráci s USA odmietol pokračovať v postupe, ktorý zvolil rezort diplomacie. Podpredseda SNS Jaroslav Paška to vyhlásil v parlamente pred rokovaním premiéra s ministrom zahraničných vecí Miroslavom Lajčákom a ministrom obrany Petrom Gajdošom.

Národniari očakávajú od predsedu vlády, „že zaujme zásadné stanovisko k pripravovanej dohode, že odmietne pokračovať v postupe, ktorý ministerstvo zahraničných vecí zvolilo, a že zverejní viaceré údaje z textu, ktoré dostalo ministerstvo obrany,“ informoval Jaroslav Paška. Ak k tomu nedôjde, bude zvolané predsedníctvo SNS, kde budú hľadať riešenie situácie. SNS v dohode nevidí pomoc Slovensku, ale dobudovanie kapacít pre americkú armádu na území Slovenska.

„Na stole je príprava na budúce pôsobenie amerických síl na Slovensku,“ povedal Jaroslav Paška. Finančné prostriedky, ktoré majú vyplývať z dohody, sú podľa neho určené najmä na úpravu leteckých prístavacích plôch pre potreby americkej armády. Tiež hovorí napríklad o budovaní muničných skladov pre americkú armádu. Podpredseda SNS predpokladá, že o tomto by verejnosť mala byť dobre informovaná. Minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák totiž podľa neho nesúhlasil so zverejnením dohody, keďže ešte nie je uzavretá jej konečná verzia.

■ ŠTANDARDNÉ RÁMCE?

Minister Lajčák dohodu vysvetľoval poslancom na minulotýždňovom

parlamentnom výbore pre európske záležitosti. Zdôraznil, že rozhodnutie o uzavretí dohody je politické rozhodnutie, proces beží a nie je ešte dohoda na texte dokumentu. O tom, či stopäť miliónov dolárov od USA na modernizáciu vojenských letísk Slovensko potrebuje, musí podľa Miroslava Lajčáka rozhodnúť ministerstvo obrany. O obrannej spolupráci s USA mali predseda vlády Pellegrini, minister zahraničných vecí Lajčák

a minister obrany Gajdoš spolu rokovať. Šéf slovenskej diplomacie očakáva, že sa podarí dostať debatu o dohode do štandardných rámcov. Minister Lajčák aj jeho rezort si myslia, že podpis dohody je pre Slovensko dobrý.

■ NAHNEVANÝ PREMIÉR

„Slovensko má iné problémy ako nejakú „polorozrokovanosť“ pracovnú dohodu s USA, a tým by sa mala vláda

venovať.“ To odkázal predseda vlády ešte z Bruselu, kde sa predžžovali rokovania o brexite. Premiér Pellegrini tiež povedal, že ho prestáva baviť odkláňanie pozornosti od podstatných tém. Slovensko v obchodných rokovaniach so Spojenými štátmi americkými podporuje tzv. malú dohodu. Tá by sa mala týkať len priemyselných produktov, pričom by mohlo dôjsť až k zrušeniu ciel na tovar dovážaný z USA do Európy a opačne.

Po ľudskej stránke je podľa Petra Pellegriniho v koalícii všetko v poriadku, ale zdá sa mu, že sa začína odkláňať od priorit. „Pevne verím, že ešte máme čo ponúknuť a želim by som si voľby v marci 2020. Ale pre mňa je dôležitejšie poskytovať kvalitný a profesionálny výkon a slúžiť ľuďom. A ak sa to nebude dať, tak silou-mocou len s cieľom zachovať si moc a funkciu zostať až do marca 2020 vo vláde nie je to najlepšie pre Slovensko,“ povedal Peter Pellegrini.

■ PARALELA 1968

Slovenská národná strana očakáva, že dohoda o obrannej spolupráci Slovenskej republiky so Spojenými štátmi americkými a o finančnej pomoci USA pre slovenské letiská bude odmietnutá.

„V opačnom prípade bude zvolané predsedníctvo SNS a budú sa hľadať riešenia, ako odstúpiť od takejto dohody, ktorá nie je pre Slovensko a jej občanov výhodná. Dohoda o obrannej spolupráci v súčasnom znení je príprava pre budúce pôsobenie vojsk USA na slovenskom území. Nechceme sa predseda vrátiť do roku 1968, keď boli pozvané na Slovensko vojská Varšavskej zmluvy,“ skonštatoval podpredseda strany Jaroslav Paška.

ČRTA

Diplomat Štefan OSUSKÝ

Čože krajan, rovno z Brezovej pod Bradlom, dnes by sme povedali spádovej obce Štefánikových Košarísk a okolitých kopaníc. Štefan Osuský, ani nie o desaťročie od Milana Rastislava mladší šuhaj, bystrý v škole, už ako maturant vedel okrem materinského jazyka (čo tiež nebola vtedy samozrejmosť) po maďarsky, nemecky, francúzsky a anglicky a ďalej sa jazykovo zdokonaľoval. Slovenčina však bola preňho po celý život lúbeznou piesňou – tak sa o nej vyjadroval aj v starobe, ktorú prežíval v ďalekej Amerike.

Štefan Osuský – Štefánikov krajan

Na štúdiách v Paríži sa ako dvadsaťštyriročný stal členom Národného výboru česko-slovenského. Už tam sa rozkmočil s jedným členom vedenia – Dr. Edvardom Benešom, tá antipatia trvala celý ich život, čo dal Beneš mladšiemu Osuskému aj riadne pocítiť. Najostrejšie proti nemu zasiahol, keď ho Osuský varoval pred možnosťou, že Sovietsky zväz si všetky krajiny, ktoré oslobodí od fašistickej okupácie, podrobí alebo možno dokonca pripojí k Sovietskemu zväzu. Beneš to považoval priam za urážku. Z Osuského však hovoril zdravý rozum kopaničiara a dvadsaťročného diplomatického skúsenosti na svetových fórach. Po vzniku Česko-Slovenska sa už ako tridsaťročný stal našim veľvyslancom v Spojenom kráľovstve Veľká Británia, a to bola v tom čase najväčšia štátna aglomerácia, lebo Británia vtedy znamenala aj Kanadu, Austráliu, obrovskú Indiu (aj s dnešným Bangladéšom a Pakistanom), pol Afriky a ďalšie kolónie. Zastupoval nás na mierovej konferencii v Trianone, jednom z versailských palácov pri Paríži, od roka 1922 (mal tridsaťtri rokov) bol podpredsedom finančného výboru Spoločnosti národov (vtedajšej OSN) a ako jediný člen výboru pôsobil vo funkcii až do druhej svetovej vojny. Pritom bol od roka 1921 až do roka 1940 aj česko-slovenským veľvyslancom vo Francúzsku. Keď ešte pred okupáciou Čiech a Moravy prezident Beneš zutekal do londýnskeho exilu, roztržka medzi nim a Osuským už bola očividná. Vtedy Osuský, aby neuhodil povesti česko-slovenskej emigrácie, rozišiel sa s Benešom rázne, ale potichu a natrvalo: prijal miesto univerzitného profesora medzinárodných vzťahov vo Virgínii. Tam v roku 1973 ako osemdesiatštyriročný aj skončil.

(jč)

Prezidentské voľby hodnotí publicista, spisovateľ a politológ Roman MICHELKO

Dobrého anjela vystrieda dobrá víla z pezinskej skládky

Zhovárал sa Ludovít ŠTEVKO – Foto: archiv SNN

Publicista, spisovateľ a politológ Roman MICHELKO je známy svojimi nekonformnými postrehami a analýzami, ktoré vždy nelahodia sluchu niektorých politických strán a protislovensky orientovanej časti našich médií. Je nezávislý, autonómny filozof a pozorovateľ spoločensko-politickej situácie na Slovensku. Možno preto nepatrí k jednostranným politologickým oficialitám, aké pozývajú do televízie verejnej služby. V rozhovore s ním prinášame čitateľom jeho povolené názory.

• Je rozhodnuté. V prezidentských voľbách na Slovensku zvíťazila po prvýkrát žena.

Ako došlo k tomu, že na prevažne konzervatívnom Slovensku bude hlavou štátu liberálka, členka politickej strany Progresívne Slovensko?

Tieto prezidentské voľby mali byť o diskontinuite alebo kontinuite. Ako dopadli? Ukazuje sa, že na Slovensku sú reálne tri politické prúdy: jeden reprezentovaný súčasnou opozíciou a tzv. novými stranami, progresívcami, stranou Spolu, a pravdepodobne Kiskovou stranou, ak ju založí. Druhý segment sú koalíčné strany a tretí prúd sú protestné hlasy alebo alternatíva. Prvý prúd reprezentuje približne štyridsať percent voličov, druhý segment, ktorý ani nie je celkom koalíčný, je to skôr len Smer-SD, predstavuje asi dvadsaťtri až dvadsaťpäť percent voličského potenciálu a tretí segment reprezentujú politickú alternatívu (Kotleba, Harabin) viaže na seba tiež asi dvadsaťpäť percent voličov. Ale ani jeden z týchto segmentov nemá na to, aby vládol apo parlamentných voľbách v roku 2020, to nemusí byť také jednoznačné, ako si niekto myslí.

• V prezidentskej kampani však mala navrch kandidátka opozície.

Opozícii a novým stranám treba uznať, že sa poučili z ťažkého precitnutia v prezidentských voľbách v roku 2004, keď sa vinou arogancie SDKÚ nedostal ich kandidát do druhého kola. Bola to ich veľká nočná mora, preto, paradoxne, Igor Matovič inicioval stretnutie pri bryndzových haluškách, na ktorom sa dohodlo, že jeden kandidát sa vzdá v prospech druhého, úspešnejšieho, aby sa netrieštili sily.

• Lenže celkom to nevyšlo. Matovič preferoval Mistrika pred Čaputovou a napokon sa situácia rýchlo zmenila. Čo bolo príčinou tejto zmeny?

Pravdaže, nie všetko sa dalo naplávať podľa predstáv šéfa OĽaNO. Mistrik, ktorý sa sám deklaroval ako líder kandidátky, sa ukázal ako politicky neschopný, bez politického talentu a daností, čosi ako druhý Kiska, nudný človek bez charizmy. Keď na základe agentúrnych prieskumov videl svoje menšie šance, vzdal sa kandidatúry a podporil Čaputovú.

• V diskusiách Mistrik nestačil za Čaputovou. Aj to bola jedna z príčin prečo neuspel?

Tam sa to jasne ukázalo. Jeho pôvodný náskok bol len vďaka mediálnemu doping. Keď sa začali diskutie, Čaputová získala náskok a potom zabrali prieskumné agentúry, z ktorých minimálne agentúra AKO sa usilovala verejnosť ovplyvňovať, nie merať, ale vytvárať realitu.

• Preferencie kandidátky Čaputovej takmer z jedného dňa na druhý vyleteli prudko hore. Aký zástoj mal v jej kampani volebný tím a najmä najatá izraelská agentúrna skupina Shaviv Strategy and Campaigns?

Menovaná agentúra je špičková a veľmi drahá, určená pre extrémne solventných klientov. Vieme, že viedla úspešnú kampan' Netanjahovi, že jej predstaviteľ Aron Shaviv podľa všetkého stál aj za pokusom o štátny prevrat v Čiernej Hore. Táto agentúra odfiltrovala všetkých možných opozičných kandidátov, vyrobila a predstavila Zuzanu Čaputovú ako jedinú figúru, na ktorú je spofahnu-

tie. Tak začala táto kandidátka reálne rásť a všetky hlasy sa skoncentrovali na jej osobu. Treba však objektívne povedať, že Čaputová je nekonfrontačná a rétoricky schopná, aj keď hovorí ako guľomet a ľudia jej niekedy nerozumejú.

• Súhlasíš s tým, že hovorila, hoci rýchlo, ale pekne samé frázy o potrebe zmeny?

Áno, je to výstižné. Kasting na top kandidátku opozície a najmä stranu Progresívne Slovensko tentoraz vyšiel. Čaputová bola určite vhodnejší a lepší typ ako Mistrik alebo Remišová, o ktorej sa tiež uvažovalo.

• A Maroš Šefčovič? Nebola chyba, že začal neskoro?

Do istej miery. Žiaľ, v jeho prípade fungoval absolútne iracionálny, tupý a absurdný argument – „lebo Fico“. Všetky hriechy sveta dávali na jeho plecia. Pritom treba povedať, že nikdy nebol členom strany Smer-SD, nemal nijaké väzby na jej štruktúru, nenesie nijakú zodpovednosť za kauzy, ktoré sa pripisujú tejto strane. Šefčovič bol bezpochyby najkompetentnejší kandidát, ktorý by dokázal na druhý deň po inaugurácii ísť na samit Európskej únie a byť rovnocenným partnerom popredným európskym politikom. Politika je však unfair, nie je o tom, kto je najlepší, politické posty sa neobsadzujú na základe objektívnych, ale výsostne subjektívnych kritérií. Eduard Kukan mal pravdu, keď povedal, že Smer-SD je olovená guľa na jeho nohe.

• Nebol Šefčovičov hendikep aj v tom, že nie je reálnym politikom, ale diplomatom?

Je vysokým diplomatom, vysokým manažérom technokratom, lenže politik potrebuje iné vlastnosti: človek, ktorý funguje v politike, musí byť dostatočne populistický, musí hovoriť to, čo chcú ľudia, musí byť bezprostredný, musí vyvolávať emócie. Mistrik povedal o sebe, že nie je politický talent, Šefčovič je na tom oveľa lepšie, ale nedokázal vyvolať emóciu tak, ako to dokázala druhá strana.

• Myslíš si, že vhodnejším kandidátom by bol diplomat na Slovensku oveľa známejší politik Miroslav Lajčák? Dajú sa vôbec porovnávať títo dvaja ľudia?

Šefčovič nie je človek, ktorý by bol upriamený len na seba. Lajčák kalkuloval, uvedomil si, že Smer-SD je na zstupe a pre jeho kariéru by bola kandidatúra na prezidenta riziková záležitosť. Nemal tu mieru solidarity so skupinou, ktorá ho vynesla na prestížne politické posty. Šefčovič prijal túto ťažkú misiu, hoci mu bolo jasné, že nemusí dopadnúť dobre, a napriek tomu v jeho rozhodovaní prevládla lojalita a prirodzená poctivosť.

• Venujeme sa aj iným relevantným kandidátom. Tretím v poradí bol Štefan Harabin. Aké boli plusy a mínusy jeho prezidentskej kampane?

Harabin celkom oprávnenne vytvoril o sebe obraz kvalifikovaného právnik a známeho tým, že doteraz vyhrával všetky súdne spory. Do kampane išiel v štýle Donalda Trumpa s obrovským sebavedomím a nekorektným politickým jazykom: Ja som ten, kto zbúra tento nespravodlivý systém. Voliči mu verili, lebo vniesol do kampane silnú emóciu, ale bola to silne polarizujúca emócia, ktorú vytváral skôr intuitívne ako vedome. Za hranou

bola kriminalizácia jeho oponentov. Z jeho úst zaznela kognitívna disonancia, keď sa po prvom kole vyhlásil za faktického víťaza volieb, čím zneistil mnohých svojich voličov a sympatizantov. V každom prípade urobil vo voľbách dobrý výsledok – z nuly sa dostal na veľmi slušnú úroveň, a keďže nemal ani bilbordov a nestáli za ním finančné zdroje ani médiá, jeho výkon treba oceniť.

• Harabin zaujal pomerne veľkú časť voličov. Nemal by zúročiť výsledok v prezidentských voľbách a založiť politickú stranu?

Ak sa Harabinov významný segment voličov nepodchytí v budúcich parlamentných voľbách, iste to bude veľká škoda. Pre budúcnosť by si však mal nechať niekým poradiť a mal by si nájsť priestor na sebareflexiu, lebo jeho model kampane funguje na istých voličov, ale ak chce získať okrem svojich skalných aj mäkkšie voličské jadro, mal by sa zamyslieť, zapracovať na sebe.

• Pomerne dobrý výsledok dosiahol aj Marián Kotleba. Posilnil tým postavenie svojej strany pred parlamentnými voľbami v budúcom roku?

Keď sa jeho hlasy získané v prezidentských voľbách porovnajú s výsledkom, ktorý dosiahla strana ĽSNS vo voľbách v roku 2016, tak je to teraz o pätnásť-dvadsať tisíc hlasov viac. Zdalo by sa, že jeho strana rastie, ale keď vezmeme do úvahy, že v roku 2016 v parlamentných voľbách prišlo k urnám päťdesiatdvať percent voličov a v prvom kole terajších prezidentských volieb len necelých štyridsaťdvať percent, potom extrapoláciou týchto dvoch volieb zistíme, že veľa nezískal, možno by mal len o jedného poslancu viac.

• Hovorí sa, že „nevstúpiš dvakrát do tej istej rieky.“ František Mikloško však vstúpil neúspešne do mŕtvych vôd prezidentských volieb tretíkrát. Dá sa tento jeho exces vysvetliť dajako rozumne?

Reagovať sa dá iba vtipne. Musel sa ako dôchodca asi veľmi nudiť alebo keď bol „prefackaný“ dvakrát, myslel si, že bude uctievaným trpiteľom, ak

dostane aj tretiu facku. Zaujímavé je, že vtedy mal a aj dnes má svojich päť percent skalných voličov.

• Béla Bugár utril dosť veľký debakel. Čo vlastne očakával od svojej kandidatúry? Mal vôbec na to, aby zabodoval?

Pre Bugára bol výsledok ťažkou frustráciou. Očakával, že jeho osobné preferencie budú vyššie ako strany Most – Híd. Realita bola iná, jeho voliči volili racionálne. Keď sa pozrieme na volebnú mapu, tak napríklad v Dunajskej Stredě, kde je deväťdesiat percent Maďarov, Čaputová získala päťdesiatšesť percent, kým Bugár len tridsať percent. Jeho voliči vedeli, že nemá šancu a volili radšej Čaputovú, aby ich hlasy neprepadli.

• Čo to znamená pre budúcnosť?

Bugár to má nahnuté. Most – Híd stratil hlasy slovenských slniečkarov a môže mu pomôcť iba to, že získa časť voličov Strany maďarskej komunity, ktorá je v útlme, ako o tom svedčí alarmujúci výsledok Józsefa Menyhártu, predsedu tejto maďarskej strany. Pre nejasnú politiku Bélu Bugára je to posledné varovanie, ak prelezie do parlamentu, tak len veľmi tesne.

• Milan Krajniak tiež skončil pod čiarou svojich schopností. O čom svedčí jeho vyslovený zlý volebný výsledok? A prečo výrazne klesol Eduard Chmelár?

Krajniak dosiahol len štvrtinu zisku vlastnej strany a polovicu toho, čo získal politický veterán František Mikloško, hoci bol vo volebnej kampani aktívnejší a oveľa viac si toho odrobil. Poškodil mu hrubý populizmus – konzervatívci dali prednosť staršej verzii toho istého, aj keď je Krajniak Mikloškovým birmovným synom. Mladá a stredná generácia nezosadila starú generáciu konzervatívcov. Chmelár prepálil kampan', prekoučoval ju, mal zlú stratégiu, oslovoval protichodné skupiny voličov. V zahraničnej politike vystupoval z hľadiska protestných voličov dobre – kritizoval NATO, ale na druhej strane liberálne témy, gender ideológia a promigračná rétorika mu u tejto

veľkej voličskej skupiny ublížili. Súťaž s Čaputovou o jej slniečkarov bola vopred prehratá vec a nemohlo mu to priniesť ani najmenší zisk z okruhu voličov Štefana Harabina, ktorý mal jednoznačný a jednosmerný ťah na bránku.

• Zuzanu Čaputovú volia najmä mládež. Čím si to vysvetľuješ?

Veľa tu zohrala liberálna výchova v školách, kde si podávajú kľučky úderky z Denníka N, aktivisti ako Smatana a Benčík, ktorí vymývajú mozgy mladým začínajúcim voličom. Čaputovej kampan' bola zacielená práve na týchto voličov, mala to dobre pripravené. Prezentovala sa ako nová sympatická tvár, ktorá má čím osloviť mladých ľudí fungujúcich na emóciách, a nie na racionalite. Bola pre nich tá správna kandidátka, veď chodí na Pohodu tak ako Kiska, zúčastňuje sa na protestných zhromaždeniach mládežníckej iniciatívy Za slušné Slovensko, je liberálka tak ako väčšina z nich – nuž prečo by ju nevolili.

• Voľby sa nakoniec skončili výsledkom päťdesiatosem percent pre Čaputovú a štyridsaťdva percent pre Šefčoviča. Volebná účasť klesla zo štyridsiatich ôsmich percent na štyridsaťdva percent. Prečo to dopadlo práve tak?

Pravdupovediac, očakával som plus-mínus tri možné výsledky. Ten najhorší bol šesťdesiat ku štyridsať na prospech Čaputovej, čo by znamenalo výraznú prehru. Pri troche optimizmu a mobilizácii voličov som očakával výsledok 55 ku 45 na prospech Čaputovej, to by bola dôstojná prehra. No a nevyučoval som ani volebný zážrak, aj keď som ho nepredpokladal. Nakoniec sa výsledky prezidentských volieb priblížili skôr k tej horšej prognóze. Kto za to môže? Niet pochýb, že aj demobilizačná kampan' Harabina a čiastočne aj Kotlebu. Aj preto účasť klesla o šesť percent. Treba však zdôrazniť, že úspešná bola len čiastočne. Nakoniec sa ukázalo, že až sedemdesiat percent voličov Harabina išlo voliť, z toho osemdesiatpäť percent dalo hlas Šefčovičovi. U Kotlebu to bola asi polovica, ale čo nepochopím, je, že až tridsať percent z nich dalo hlas Čaputovej. Ak národné a tradičné sily tak ľahko naskočia na argument „lebo Fico“, potom je to naozaj veľmi zlé. Otázne je, či vôbec mal kandidát s podporou Smeru šancu vyhrať. Ukazuje sa, že momentálne asi nie a vôbec nezáleží na jeho kvalitách. Na výhru dnes aj pred piatimi rokmi stačilo, že kandidát v druhom kole nemal nijaké väzby na Smer. Bohužiaľ, to je tristná realita našich dní.

• Čo nás čaká po víťazstve tejto dobrej víly, známej z pezinskej skládky, ktorá nahradí dobrého anjela v úrade slovenského prezidenta?

Aby som bol trochu optimistický – horšie ako za Kisku to určite nebude. Je jasné, že to nebude zmena, samozrejme, hovorím o ideovej kontinuite s doterajším najomníkom prezidentského paláca. Je otázne, či si nechá aj nejakých ľudí z Kiskovho poradného zboru. Nazdávam sa, že nebude tak hrubo lámať ústavu ako právny poradca Mazák, nebude taká agresívna, nie je konfrontačný typ, bude viacej autonómna, bude menej aktivistická prezidentka, ako bol Kiska. Keď dostala otázku, či by poverila Roberta Fica zostavením vlády, ak by vyhral v parlamentných voľbách, odpovedala, že by akceptovala vôľu voličov. Nemyslím si, že by sa dopúšťala takých obľudností ako jej predchodca. Myslím si, že bude reprezentovať Slovensko ako istý typ politického naratív, istého videnia sveta, ktorý je liberálny, ktorý má však aj agresívne podoby, aké sme mohli vidieť v prejave známeho gymnazistu slovenského striedať vlastnecky orientovaných Slovákov. Nehovorím, že Čaputová takto rozmýšľa, ale bude to posilnenie pre tých, čo si myslia, že ich nezmieriteľný liberálny pohľad na svet je jediný správny.

V Srbsku si pripomenuli smutné výročie agresie Aliancie NATO proti Juhoslávii

Bomby zničili krajinu, ale cieľ nedosiahli

Martin JARINKOVIČ – Foto: internet

V nedeľu 24. marca 2019 ubehlo presne dvadsať rokov, odkedy po prvý raz zazneli po celom Srbsku sirény civilnej ochrany varujúce obyvateľstvo pred blížiacimi sa náletmi bombardérov. Títo poslovia zloby nesiali demokraciu a humanitu, ako ľuďom nahováral istý pivný dramatik, s ktorým sa spája autorstvo okridleného oxymoronu „humanitárne bombardovanie“, ale siali tak ako každý agresor len skazu a smrť.

Srbsko si pripomenulo výročie najväčšej katastrofy vo svojej najnovšej histórii. Po celej krajine sa v mnohých mestách uskutočnili mítingy na pripomenutie začiatku bombardovania Juhoslávie z roka 1999. Hlavné spomienkové podujatie celoštátnej úrovne sa odohralo v meste Niš za prítomnosti najvyšších štátnych, vojenských a cirkevných predstaviteľov. Nie je to náhoda, pretože práve metropola južného Srbska utrpela počas bombardovania najväčšie škody.

Obyvatelia Niša, ako uviedla Politika (najstarší a najčítanejší srbský denník),

MEMOÁRE

strávil pod náletmi plných päťdesiatpäť dní z celkového sedemdesiatosemdňového obdobia bombardovania. Podľa srbských údajov počas bombardovania zahynulo šesťdesiat Nišanov a tristo bolo zranených, z toho mnohí s trvalými následkami ako invalidi. Aj z osobnej skúsenosti z rozhovorov so známymi z Niša môžeme potvrdiť, že spomienky na bombardovanie mesta pociťujú stále veľmi živo. Nálady obyvateľov v predvečer výročia plne vyjadril primátor mesta Darko Bulatović v rozhovore pre už spomínanú Politiku. Podľa neho si občania hrdí na heroizmus a patriotizmus nielen spoluobčanov civilistov, ale aj na hrdinstvo príslušníkov vtedajšieho vojska a polície pripomenú každú nevinnú obeť s nádejou, že sa tragická jar roku 1999 už nikdy a nikde nezopakuje. Spomenul pritom najtragickejšie prípady z čias agresie: bombardovanie osobného vlaku v Grdeličskej tiesňave, obeť v blízkosti sa nachádzajúceho Aleksinca, ktorý sa podľa neho pretvoril v pravom zmysle slova na srbskú Hirošimu, spomenul aj trojročnú Milicu Rakičović zabitú pri bombardovaní Batajnice, obeť v budove Rádiotelevízie

Srbska, zabitých a zranených v nemocnici Dragišu Mišovića v Belehrade, Surdulicu, kde životy stratilo aj mnoho detí, bombardovanú kolónu neďaleko dediny Madan.

„Spomenieme si na utrpenie nášho Niša, a obzvlášť deň, keď boli prvý raz počas agresie NATO zhodnené kazetové bomby. V ten deň 7. mája 1999, najtragickejší deň v najnovšej histórii nášho ‚cisárskeho‘ mesta, počas jednej hodiny stratilo život sedemnást našich spoluobčanov, medzi nimi aj mladá dvadsaťšesťročná žena i jej nenarodené dieťa. Naša spoluobčianka bola zabitá v deviatom mesiaci tehotenstva. Pokloníme sa pamiatke všetkých obetí,“ rámcovoval primátor.

■ URÁNOVÁ GENOCÍDA

Zničená infraštruktúra, hospodárske straty, straty na životoch, medzi ktorými bola aj takmer stovka detí, psychické traumy pozostalých obetí, toto všetko sú následky bombardovania, s ktorými sa Srbi museli vyrovnáť. Najväčším problémom, ktorý bombardovanie NATO v Srbsku trvalo zanechalo, však predsta-

vuje toxické znečistenie lokalít, ktoré boli zasiahnuté strelami s ochudobneným uránom. S následkami toxikácie bude Srbsko zápasiť stáročia. Okrem približne dvoch a pol tisíc priamych obetí, ktoré zahynuli počas bombardovania, tak v Srbsku naďalej zomierajú na následky kontaminácie zasiahnutých lokalít ďalší ľudia. Vedúca Oddelenia neuroonkológie Klinického centra Srbska, rešpektovaná kapacita zaoberajúca sa následkami bombardovania, MUDr. Danica Grujičićová v RTS poukázala najmä na nárast malígnych ochorení u mladej generácie. Pričom konštatovala, že sa odborníci v oblasti onkológie stále častejšie stretávajú s prípadmi nádorových ochorení u detí, ktoré sa predtým vyskytovali výlučne u pacientov od päťdesiat rokov vyššie. Aj parlamentná komisia pre vyšetrovanie následkov bombardovania tvrdí, že deti narodené v období bombardovania sú „citlivejšie na vznik“ malígnych ochorení krvi. Podľa Grujičićovej sa v Srbsku zvýšil aj počet autoimunitných ochorení a pozorovaný je i nárast sterility. Na druhej strane doktorka Grujičićová aj

pre upokojenie verejnosti vyhlásila, že nedošlo k plošnej kontaminácii Srbska. Znečistenie sa vyskytuje v lokalitách použitia munície s ochudobneným uránom. Medicínska odborníčka zároveň opätovne vyzvala štát na seriózny výskum tejto problematiky, pričom konštatovala, že vlády od roka 1999 nevytvorili podmienky na takúto činnosť. Grujičićová v tom vidí aj tlak Západu.

■ OBLUDNÉ KONANIE

Podľa Grujičićovej, ktorá neverí na náhody, agresori vedeli presne, čo robia, a kontaminovali Srbsko zámerne. Tu sa dostávame ku kľúčovému momentu, ktorý odhaľuje priam démonickú dimenziu obludnosti celého zločinu, ktorý vyspelé západné civilizácie spáchali proti Srbsku (ako aj ďalším z ich pohľadu barbarom). Agresori vedomí si svojej beztrastnosti majú na svedomí genocídu na Srboch, ktorá bude zabíjať svoje nevinné obeť mnoho rokov po bombardovaní, o ďalších degeneratívnych vplyvoch rádioaktívneho žiarenia na genetické zdravie národa ani nehovoriac. Samozrejme, o tejto genocíde, na rozdiel od vojnového zločinu v Srebrenici, médiá hlavného prúdu neinformujú a nikto za ňu v Haagu nebol obvinený.

Dnes s odstupom času môžeme súhlasiť so slovami niekdajšieho ministra zahraničných vecí Juhoslávie Vladislava Jovanovića, ktorý pre RTS povedal, že agresori zničili krajinu, ale nedosiahli svoj cieľ, ktorým bola zmena režimu a celková okupácia, ktorá mala uvrhnúť Srbsko do pozície poslušného pritakávača. Srbsko je aj po bombardovaní ako jedna z mála krajín napriek rôznym tlakom a nátlakom relatívne najsuverénnejším štátom nielen Balkánu, aj preto dnes v Belehrade registrujeme pokus o ďalšiu farebnú revolúciu..

Ani tri rokovania premiérky Mayovej za týždeň nepohli britským parlamentom

Shakespeareovská tragikomédia s hmlistým koncom

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Keby v januári 2013 vedel vtedajší britský premiér David Cameron, že po vyhlásení referenda o budúcom členstve Spojeného kráľovstva v EÚ sa tesná väčšina voličov vysloví za odchod a rozvodový proces bude sprevádzať nepredstaviteľný chaos, určite by zvážil z dnešného pohľadu tento ťažko pochopiteľný krok.

V januári tohto roka neuspela britská premiérka s dohodou o podmienkach vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ, lebo britský parlament nebol spokojný so spôsobom riešenia írskych poistky, ktorá na jednej strane zabráňovala obnoveniu tvrdých hraníc medzi britským Severným Írskom a Írskou republikou ako členským štátom Únie.

■ TRI ZA TÝŽDEŇ

V marci sa v priebehu jedenásťdňového kalendárneho týždňa uskutočnili tri zasadnutia britského parlamentu, na ktorých britskí poslanci nesúhlasili so „zlepšeniami“ v pôvodnej brexitovej dohode ani s vystúpením bez dohody. S čím však súhlasili, bolo, že britská premiérka požiadala Úniu o predĺženie odchodu do konkrétneho dátumu. T. Mayová žiadala o pozhozenie aspoň do júna, Brusel súhlasil s krátkodobým predĺžením maximálne do 23. mája, keď sa uskutočnia voľby do európskeho parlamentu. Ak by sa obchod Británie dovtedy neuskutočnil, na voľbách by sa museli zúčastniť aj britskí voliči. Nebudeme ďalej meditovať nad variantmi ďalšieho postupu, pretože sa zdá, že britskí poslanci vedia, čo nechcú, ale nevedia, čo chcú. Istotou už je tvrdý brexit. V prípade, že britská strana požiadala o jeho odloženie na akékoľvek dlhé obdobie, musí s tým napokon súhlasiť samit ostatných dvadsiatich siedmich členských štá-

tovej Únie, ktorý sa zide v najbližších dňoch.

■ BREXIT POCÍTIME

Odchod Británie z EÚ bez dohody spolu s obchodnou vojnou medzi USA a Čínou sa pokladajú za najhoršie scenáre zhoršovania globálnej ekonomiky. Dúfajme, že riziko recesie sa eurozónou vyhne a obide aj slovenskú ekonomiku. Napokon je tu stále možnosť predčasných volieb na Britských ostrovoch a napokon aj eventualita druhého referenda s právom britského parlamentu odvolať už aktivovaný článok 50 Lisabonskej zmluvy.

Posudzovať dosah brexitu na slovenskú ekonomiku znamená poznať objem exportu na Britské ostrovy. Ten predstavuje takmer päť miliárd eur ročne, z čoho automobily predstavujú takmer štyridsať percent. Z Británie dovážame najmä lieky, zlato, spoločenské hry, príslušenstvá do motorových

vozidiel a tiež niektoré známe značky automobilov. Za rok 2017 sme s Britániou dosiahli v obchodnej bilancii prebytok 2,7 miliardy eura. O dosahu na pokles HDP môžeme len špekulovať, v nijakom prípade to nebude viac ako 1,5 percenta, čo však nemusí súvisieť len s brexitom.

■ CHUDOBNEJŠÍ FARMÁRI

Eurozóna zápasi s obrovskou zadĺženosťou jej niektorých členských krajín, a preto ECB ani neuvažuje v tomto roku o zvyšovaní úrokových sadzieb, navyše prichádza s ďalším balíkom lacných peňazí podriadeným bankovému sektoru. Brexitom nie je ohrozený len automobilový a elektrotechnický priemysel, ale aj poľnohospodárstvo, kde sa predpokladá výpadok takmer tri miliardy eur zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Navyše z európskeho rozpočtu môžeme z dôvodu, že Británie bola čistým platcom, prísť ročne o vyše tridsať miliárd eur.

Pre slovenskú ekonomiku je určite dobrá správa, že britskí poslanci nesúhlasili s odchodom bez dohody, a vedia prečo. Jedným z dôvodov môže byť, že pre nižšie náklady ušetrené na clách a prepravných nákladoch, samozrejme tiež pre lacnejšiu pracovnú silu podniká na našom trhu čoraz viac britských firiem. Pritom nejde len o terajších takmer tisícpäťsto britských firiem, ale

aj o príchod britského kapitálu, ktorý za posledný rok vzrástol o takmer tridsaťpäť percent. V tejto súvislosti je zaujímavé, že počet britských firiem v Česku má klesajúcu tendenciu, čo môže súvisieť so spoločnou menou, ktorá sa tak stáva pre britské banky čoraz väčším objektom záujmu.

■ VOLEBNÝ OTÁZNIK

Podľa posledného stanoviska poslancov britského parlamentu má ich vláda požiadať o odloženie odchodu aspoň do 30. júna za podmienky, že poslanci na tretí pokus schvália dohodu o brexite. Samotný termín odchodu Británie z EÚ však pozná zásadnú prekážku, ktorou je tohtoročný májový termín volieb do Európskeho parlamentu. Ak dovtedy nebude jasné, kedy Británie Úniu opustí, zúčastnia sa jej občania tiež na týchto voľbách a budú voliť doterajší počet sedemdesiatich troch britských europoslancov. Európsky parlament však po aktivácii článku 50 Lisabonskej zmluvy britskou vládou už schválil zníženie doterajšieho počtu zo sedemstopäťdesiatjeden na sedemstopäť poslancov, a preto bol Slovensku pridelený navyše jeden mandát na štrnástich europoslancov, čo, samozrejme, platí len v prípade odchodu Británie z Únie. O všetkom sa teda musí rozhodnúť na najbližšom samite najvyšších predstaviteľov Únie aj za účasti britskej vlády ešte tento mesiac.

NA MARGO

Logika je čarovná veda. Využitím jej metód sa dá potvrdiť alebo vyvrátiť všetko. Keď základné pravidlá logiky nestačia, používajú sa argumenty. Napríklad argument „ad baculum“. V latinčine to znie vedecky, v slovenčine v preklade ide o argument palicou. Často používaný v dávnej i nedávnej histórii. Zoberme si také Srbsko. Prvá svetová vojna neprežila tretina Srbov. Vo vojne padla polovica mužov. V druhej svetovej vojne zahynulo sedem percent srbského obyvateľstva. Akteri v bochoch a vo vyvražďovaní civilov v Srbsku neboli Marťania. Nástupnícke štáty po pôvodných útočníkoch sú teraz združené vo vojenskom spolku.

NEZABUDNIME!

Obrannom, aspoň podľa názvu. Obrannom pred kým je ťažká otázka. Marťania sú rovnako pravdepodobní ako Afganci. Lebo Afganistan je pravdepodobne v našom obrannom spolku, keďže ho bránime. Bránime ho pred Talibanom, čo sú tiež Afganci. Čo má Afganistan spoločné so severným Atlantikom nevedno. A ako sa Slovensko ležiace v srdci Európy dostalo do spolku severného Atlantiku nevedno takisto. Logika dostáva zabrať. Podľa rozloženia vojenských základní obranného spolku to vyzerať na obranu pred Ukrajinou a Bieloruskom. Rusko je až za nimi. Dobré, že nemáme spoločnú hranicu s Ruskom. Niekoľko by mohol povedať, že budujeme ochranu pred Ruskom, čo je určite nezmysel. Veď nás už raz oslobodili a raz dobrovoľne od nás odišli. Aj nás okupovali a napadli vždy susedné alebo spojenecké štáty. Vojna, politika a láska sa neradiavia logikou.

Srbský prezident povedal krásnu vetu: odpustiť môžeme, ale nezabudneme. Na konto leteckého útoku na civilné obyvateľstvo Srbska, v ktorom máme aj my svoje krvavé paprče. Súhlas so zločinom je zločin. A náš parlament a vláda vzišli z demokratických volieb vtedy aj teraz. Hmatateľný výsledok konfliktu bolo vybudovanie vojenskej základne v Kosove, odtrhnutej časti Srbska. Camp Bondsteel. Komu patrí, ťažko povedať. NATO? USA? Sedemtisíc vojakov s poverením ochraňovať srbskú, židovskú a cigánsku menšinu, ktorá zostala na odtrhnutom území. Lepšie povedané, nežinne pozorovať, ako sa ničia kresťanské kostoly a pamiatky a vyhánajú z domovov pravoslávni Srbi. Tak ako to bolo v roku 2004.

Srbi sa poučili. Ponúknuť Srbsku „dar“ v podobe pár miliónov dolárov na rekonštrukciu leteckej alebo rozbombardovanej infraštruktúry s bonusom v podobe „skladov munície“ by mohol len samovrah. Ako povedal prezident Vučić – nezabudneme. Cudzí vojenská základňa na srbskom území postavená bez súhlasu srbského národa im bude konflikt trvale pripomínať. U nás „dočasná“ prítomnosť cudzích vojsk trvala takmer dvadsať rokov. Za ďalších dvadsaťosem rokov sme na to zabudli. Múdri sa učia na cudzích chybách, hlúpi na vlastných. Čerstvo prerokovaná zmluva medzi Slovenskom a USA uvažujú o platnosti na desať rokov. Ak ich prijme, tentoraz koľko bude trvať desať rokov? Nebudú ďalšie generácie o nás hovoriť pamätne Vučićovo – odpustiť môžeme, ale nezabudneme?

Milan ČASNOCHA MIKŠ

HUMORESKA

Vzrušenie z volieb prekrylo predchádzajúce vzrušenie národa z množstva káuz, kauzičiek a iných lapajstiev mocných. Ako hovoril major Terazky v Čiernych barónoch – humoristickom románe o pétépákoch – Čo bolo, bolo, terazky som majorom. Pre nemajorov občas nezaškodí pripomenúť si, čo bolo. Na naše nové efšestnástky sa už tešíme. Za 1,6 miliardy štrnásť exemplárov. Nenadšenci tvrdia, že k nim bude potrebné kadečo dokupovať. My nadšenci sice tiež nevieme, či bude treba dokupovať, ale sme presvedčení, že takú hlúposť by predsa niekto neurobil. Kúpiť vysávač bez hadice. Alebo americké vrtuľníky bez výzbroje.

Nádej zomiera posledná

Nenadšenci tvrdia, že typ efšestnástka pre nás bude nový, ale pre ostatný svet starý. Od Einsteina počínajúc všetko je relatívne. Ale už dávno pred ním sa Pontský Pilát pýtal: Čo je pravda? Egypt, exotická krajina s bohatou históriou. Pyramídy. Zástupy Slovákov cestujú každý rok do Egypta. Je tam teplejšie ako u nás, lacnejšie ako u nás, more a pyramídy. Kde-tu nejaký terorista a žalúdočné problémy. Od zavedenia povinných rekreačných poukazov zástupy Slovákov zostanú asi doma. Tie isté peniažky na výplatnej páske namiesto v poukazoch by sa im možno viac páčili než povinný nástup na tuzemskú dovolenku, ale čo už majú robiť. Treba podporiť domáci cestovný ruch, majiteľov hotelov, penziónov a kúpeľov. Niečo z tej podpory možno zostane aj na Slovensku. Možno. Toto nie je reklama cestovnej kancelárie. Keby zástupy Slovákov išli aspoň virtuálne do Egypta, mohli by vidieť aj niečo iné ako more a pamiatky.

Egypt má sto miliónov obyvateľov. V lete možno dvesto. Okrem toho má dvestoštyridsať kusov efšestnástok, sedemdesiatosem francúzskych Mirage, tridsaťdva Phantomov, šesťdesiatdva Mig21. Z tohto portfólia lietadiel sa dá vybrať, porovnávať a hodnotiť. Ich letci v dôchodku majú aj bohaté vojenské skúsenosti. Aspoň tí letci, ktorým sa podarilo vyštartovať za Šesťdennnej vojny, keď im Izrael zlikvidoval ešte na zemi štyristodvadsať lietadiel. Takže skúsenosti Egyptanov s lietadlami nehodno podceňovať. Je teda záhadou, keď majú na výber, prečo nepokračujú v nákupoch efšestnástok. Alebo Mirageov. Alebo Phantomov. Sfinga sa vždy tvárika záhadne.

Egypt sa rozhodol zakúpiť vyše dvadsať najmodernejších SU35. Od Ruska, s ktorým buď máme priateľské vzťahy, alebo nepriateľské. Na papieri to ešte nie je. Buď sa na tom naši veľkí páni dohodnú, alebo to dostanú príkazom. Stíhačky kúpili aj s príslušenstvom. Presný počet je tajný, isté je len to, že viac ako dvadsať. Len cena akosi nesedí. Dve miliardy dolárov. Keby sme my boli dali toľko peňazí, mohli sme si kúpiť sedemnásť a pol stíhačky. A oni vyše dvadsať. Čudné počty.

Kvalitu lietadiel by bolo treba odskúšať. Keď už za ne dáme hodnotu niekoľkých nemocníc. Porovnať s tými lacnejšími egyptskými. Lenže kde? Cvičisko Sýria končí. Afganistan je dobrý len pre pozemnú vojnu, plus trochu bombardovania, Jemen tak isto. India a Pakistan začínajú testovať svoje letecké sily. Uvidíme, ktoré typy lietadiel sa osvedčia. Vlastne dúfajme, že neuvidíme. Nádej zomiera posledná. Ale zomiera.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Usilovnosť národa a aktivita inteligencie boli základom rozvoja štátu
Dynamická slovenská jar pred sto rokmi

Ján ČOMAJ – Ilustrácie: archív redakcie

Nová republika koncepčne sklamala – nestala sa federáciou a postupne sa menila na unitárny štát. Dokonca s vymysleným národom československým. Napriek prijatej zásade federálneho usporiadania, potvrdenej podpisom prezidenta Masaryka na Clevelandskej zmluve s americkými Slovákmí, ktorých podiel na vzniku štátu bol v zlomových chvíľach dokonca aj rozhodujúci: vplyvom na politikov, najmä na prezidenta Wilsona, účasťou amerických Slovákov v armáde USA a v česko-slovenských légiiach, aj finančnou podporou. To je nesporné. Napriek tomu treba uznať rýchlosť a kvalitu formovania štátu vo všetkých smeroch – hospodárstve, legislatíve, obrane, školstve, kultúre, sociálnom systéme, zdravotníctve, bytovej výstavbe, doprave a zásobovaní. Veľa európskych krajín sa až do vypuknutia svetovej hospodárskej krízy, teda zhruba desať rokov, nespamätalo z následkov prvej svetovej vojny, keď ČSR už bola dávno úspešným štátom 20. storočia s deväťdesiatimi percentami elektrifikovaného územia, modernou železničnou a cestnou sieťou, vyspelým právnym, školským, zdravotníckym a sociálnym systémom na báze silnej ekonomiky.

Prezident novej republiky T. G. MASARYK neraz od štátnických záležitostí oddychoval v prezidentskom sídle v Topoľčiankach, kde takto pozvoval portrétistovi...

Po rokoch bojov a útrap legionári odložili pušky a deti sa mohli pokojne hrať v slobodnej jari.

Pritom to naši pradedovia nemali ľahké. Veľkú zásluhu na obrovských zmenách mala národná inteligencia – pochopila potrebu doby a svoju úlohu v nej. Slovenské osobnosti išli vtedy do politiky ozaj ako do služby národu. Za poriadok v štátnej správe patrila vďaka aj českým úradníkom, vychovaným v časoch monarchie a so skúsenosťami z najvyšších miest videnskej administratívy. Ich spôsoby neskôr prekážali, ale v prvých rokoch zabránili chaosu, ktorý je sprievodným znakom každého prevratu.

Čosi sme o udalostiach na Slovensku pred storočím v rubrike Zabudnutá história už povedali. Čosi sa ešte pokúsime. Dnes o horúcej slovenskej jari 1919.

■ NÁSLEDKY VOJNY

Prvá svetová vojna sa u nás často zužuje na boje pri Piave alebo v Rusku, akoby sa nás ani veľmi netýkala. Bola to však otravná ľudská tragédia – aj pre Slovensko a Slovákov. Pripomeňme, že v nej bojovalo zhruba šesťdesiat miliónov mužov, z ktorých asi desať miliónov padlo a dvadsať miliónov bolo zranených. Ani my sme neboli bez obetí. O život prišlo sedemdesiat tisíc Slovákov, zranených a vojnových invalidov bolo ešte viac. Ako súčasť uhorskej armády bojovali naši pradedovia na štyroch frontoch: ruskom, srbskom, talianskom a francúzskom. Ruský front nás zasiahol už v novembri 1914, keď sa línia bojov dostala do priestoru Bardejov – Svidník – Stropkov – Humenné – Snina, tu na oboch stranách padlo dovedna trisťtisíc mužov a dodnes tam máme asi dvesto vojenských cintorínov, zväčša ešte neupravených. Len v boji o Prešov padlo na oboch stranách štyridsaťpäťtisíc chlapov.

To všetko treba spomenúť. Aby sme vedeli, že nová republika sa nerodila v sinečnej oáze a v čase pokoja. Ešte aj na jar 1919 sa do slovenských dedín, mestečiek a miest vracali úbožiaci z vojny. Do Vianoc sa vrátili zdraví alebo bežnými zraneniami poznačení muži. Ťažko ranení sa vracali zväčša až v zime, keď ich v lazaretoch pripravili na cestu. Kaliky na jar 1919.

■ SMUTNÉ NÁVRATY

Boli to smutné návraty. O nejednom mužovi medzitým prišla správa o smrti – a tu jar treba obrábať role, deti pýtajú jest... Tak sa žena vydala za prvého nápadníka, aby bol chlap v dome a na poli. A zrazu sa nie-

kedy v marci blížila od križa za dedinou k domu chlap kalika – jej muž...

Boli sme krajinou sedliakov. Väčšina návratilcov sa teda vrátila k svojej roli. Legionári, pochádzajúci z mestečiek a miest, dostávali miesta v štátnej službe. Invalidi trafiky.. A čo tí ostatní? Z nedávno mocných mužov sa stávali vartáši pri slame, pastieri sviň a dojníc, v zime žobráci. Rodiaci sa sociálny systém nedokázal zvládnuť obrovskú masu mužov, čo sa dokrivali z bojísk. A kým sa aspoň čiastočne podarilo tento bolestivý problém vyriešiť, kým sa pre nich vytvorili miesta štátnych zriadení, vrátnikov, nočných strážnikov, domovníkov v masovo budovaných štátnych domoch, prišla svetová hospodárska kríza. Nový otras. Najstarší z nás si istotne pamätajú: ešte aj po druhej svetovej vojne žili medzi nami ľudovia z prvej vojny: kárička, štyri kolieska, doska, beznohý chlap poháňa vozík na kopytá stvrdnutými zápästiami. A žobre pred kostolom či krčmou.

To všetko treba spomenúť, aby sme pochopili ten úžasný skok, ktorý Slovensko vykonalo v rokoch prvej republiky.

■ MAĎARSKÉ HROZBY

Napriek tomu, že sa vojna skončila už koncom jesene, južné pohraničie Slovenska a jeho hlavné mesto boli akoby stále vo vojnovom stave – spôsobovali to neustále maďarské ataky rozličného druhu: už spomínané ozbrojené výtržnosti v Bratislave, porušovanie hraníc, nočné prepady na nestrážaných miestach, útoky na geodetov, ktorí v sprievode ozbrojených strážcov vykonávali demarkáciu – teda vyznačovanie nových hraníc, delimitovaných konferenciou veľmocí. Pritom sa diali aj prekvapivé veci – niektorí maďarskí statkári podplácali zememeračov, aby posunuli kolíky o pár sto metrov južnejšie pod hranice ich pozemku. Chceli zostať na Slovensku aj s roľami, vinohradom alebo ovocným sadom – podnikateľský duch im radil, že v novej republike bude lepší život ako v „aňaorságu“, v Maďarsku. Napríklad gróf Esterházy hostil zememeračov a ich stráž, kým neprikývli a nezatĺkli hraničné kolíky o pár sto metrov nižšie – Esterházy a jeho majetky tak zostali na Slovensku, kde nemal takú konkurenciu v obilnách a ovoci ako v Maďarsku, a ešte sa dal aj na politiku a stal sa predstaviteľom maďarskej menšiny u nás.

Po krutej zime s nedostatkom paliva v mestách sa ľudia tešili na jar, ale tá priniesla nové trápenie – potravinovú krízu spôsobenú zlyhaním zásobovania. Tárcha prepravy paliva, teda uhlia i dreva, potravín a potrieb pre domácnosť bola vtedy na železnici – na staniách s nákladnými nádražiami sa uhlie a drevo pre obyvateľstvo, obilie pre mlyny, dobytok pre bitúnky, repa pre cukrovary, zemiaky a iné potraviny pre maloobchod prevážali výhradne po železnici – a v cieľových nákladných staniách sa prekladali na vozy a postupne aj na nákladné autá a rozvážali do skladov (z nich sa vytvorila národná zásobovacia sieť NUPOD – Národného ústredia potravinárskych družstiev). Základný dopravný systém – železnica – bol však ochromený totálnym nedostatkom lokomotív. Maďarskí rušňovodiči ufujazdili aj s rušňami. V dielňach ČSD vo Zvolene a na Vrútkach opravovali dňom i nocou aj vyradené stroje, pomohli Česi zapožičaním lokomotív a vláda uzavrela zmluvu s firmou ČKD na dodávku dvojnásobného množstva rušňov pre ČSD voči pôvodným plánom. Mimochodom, skratka ČSD bola jedným z prvých porušení česko-slovenských dohôd. Nevyjadrovala názov Česko-slovenské dráhy, ale Česko-slovenské štátné dráhy. Do železničných dielní nastupovali desiatky dobrovoľníkov – kováčov, zámočníkov, klampiarov, kovorobotníkov, aby po svojej šichte dvakrát i trikrát do týždňa odrobili ešte jednu zmenu pri oprave a údržbe lokomotív. Už po roku sa železnice z krízy dostali.

■ FORMOVANIE ARMÁDY

V Bratislave sa začiatkom marca 1919 situácia upokojila. V januári dorazili jednotky 33. česko-slovenského legionárskeho pluku, v nasledujúcich dňoch zo severu Apeninského polostrova príchádzali ďalšie jednotky II. česko-slovenskej zahraničnej armády – koncom zimy boli už riadne vycvičené, vyzbrojené a pripravené odísť na ohrozený juh a východ Slovenska. Doma boli aj unavení príslušníci legionárskych plukov z Talianska a Francúzska. Pred ich rozpustením mali vyvolať u večne nespokojných Maďarov potrebný rešpekt a dôkaz, že šance tých, čo by chceli obnoviť monarchiu, sú na posmech. Bol to múdry a predvídavý plán. V marci prišli do vlasti čerstvé legionárske jednotky, sformované len koncom vojny – do vlasti prišli práve včas pred vpádom boľševických vojsk maďarského revolucionára Bélu Kuna

– tie proti disciplinovaným mladým česko-slovenským jednotkám a skúseným legionárom nemali šancu.

■ ROZHODNUTIA A NARIADENIA

Po búrlivom začiatku roka 1919 slovenské úrady vydali niekoľko rozhodnutí, ktorých plnenie sa prísne strážilo. Názov hlavného mesta Slovenska robil problémy úradom, tlačí aj občanom. Nadšenci Ameriky by boli najradšej zachovali názov Wilsonovo mesto alebo aspoň Wilsonovo. Starí Bratislavčania sa nechceli vzdať historických pomenovaní – Požoh, Pressburg, Prešporok. Tradicionalisti chceli aspoň v niektorých spojeniach zachovať názov Prešporok, odvolávajúc sa na štúrovské tradície aj na ľudové pesničky. Župan Samuel Zoch to vyriešil – presadil, aby ministerstvo pre správu Slovenska 25. marca 1919 schválilo, že mesto sa volá Bratislava, je hlavným mestom Slovenska a sídlom Prešporskej župy. A boli spokojní aj slovenskí tradicionalisti, aj starí Prešporáci.

Vyšlo i nariadenie o úradnej reči. V meste sa stanovili tri rovnocenné jazyky: slovenčina, nemčina, maďarčina. Na vidieku slovenčina a jeden ďalší jazyk podľa prevládajúcej národnosti. Reálny stav si to vyžadoval. Ktorýsi slovenský spisovateľ si na tie časy spomenul: „Keď ste začuli v elektrické hovoriť niekoho po slovensky, to bol dôvod, aby ste ho pozvali na dve deci.“ V meste museli byť všetky brány domov uzamknuté o 21. hodine, hostince dostali záverečnú o 22. hodine. Akákoľvek schôdza sa mohla konať len s povolením polície. Porušenie znamenalo trojmesačný žalár.

■ ŠOK V UNIVERZITE

Prezident Masaryk nemohol nevidieť aktivity župana Zocha a jeho osobný podiel na upokojení situácie i v prekonávaní zásobovacích ťažkostí. Tak si ho 15. apríla 1919 pozval k sebe. Debatovali niekoľko hodín. Aj o potrebe obnoviť v meste univerzitu. Zhodli sa na tom, že slovenskou vysokou školou by sa mohla stať bratislavská Alžbetínska univerzita a mohla by začať s prednáškami už v septembri toho roku. Zoch ihneď po návrate od prezidenta začal potrebné kroky na jej prevzatie. A tu ho čakal šok: v celej univerzite, v univerzitnej knižnici, v knižniciach fakúlt a kabinetov profesorov nenašli jedinú knihu v slovenčine alebo od slovenského autora!

V tej chvíli sa Zoch rozhodol: bude presadzovať vznik novej slovenskej univerzity.

O tom už azda inokedy. Pri jej storočnici.

Morena, ktorú slovenská mlad' s radosťou vynášala, páčila a zhadzovala do potoka Predzvest' jari v národnom divadle

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: SND

Pamätáte sa ešte na ľudovú pieseň Jedna druhej riekla, keď koláče piekla? Mladý tvorivý kolektív – Andrea Bučková, Dominka Kavaschová a Matúš Kvietik spolu s pedagógom, autorom viacerých hudobných projektov, Martinom Ondriskom siahli po slovenskom folklóre a spontánnym spôsobom ho vmešali do svojej inscenácie pod názvom Morena.

No a tá Morena, predzvest' jari, ktorú niekdajšia slovenská mlad' s radosťou vynášala, páčila a zhadzovala do potoka, tiež poslúžila na inšpiráciu, aj keď v trochu pozmenenej symbolicko-podobe. V podobe generáčnej zmeny, presnejšie nepísanej hranice medzi dievčensvom a zrelo ženou.

TIKOT BIOHODÍN

Dve tridsiatničky si začínajú uvedomovať tkanie biologických hodín a odchádzajúcu mladost'. No nie so smútkom a s nostalgiou. Práve naopak. S veselými výkrikmi, smiechom, spomínaním na huncútstva, ktoré vyparali mládencom, ak o nich prejavili záujem. Prezrádzajú si navzájom tajomstvá, ale aj pochybnosti, či vôbec mužom rozumie? Svetelné inscenačné efekty umocňujú dôverné šepkania priateľiek, keď sa pri lampe priznávajú k svojim pocitom. S pribúdajúcim vekom sa však začínajú hlásiť prirodzené túžby. Veď ktorá zdravá žena by nezatúžila po mužovi, manželovi i dieťatku? Názov Morena, spomínajúci sa v ďalšej ľudovej piesni Morena, do vody hodená, žena spálená, znovuzrodená či pieseň o jablčku, ktoré dievčina milovanému darovala, zakomponovali autori do vzájomného celku. Aby ich rozpráva-

nie a spomínanie dostalo vyváženú podobu, prítomnosť mladého muža v ich veku obohatí inscenačné dielo o ďalší pohľad. Vyváži tak jednostranné predstavy a poskytne ďalší rozmer. Svet mužov a žien bol odjakživa navzájom istou záhadou, ktorú sa pokúšajú časom rozlúsknuť, a vlastne to je na ich súžití nádherné. Účinkujúci dopĺňajú svoje verbálne monológy či dialógy

RECENZIA

o pohybové kreácie, ktoré v kostýmoch návrhárky Terézie Kosovej naplnia predstavy divákov o príjemnom, milom predstavení. Trojica aktérov na javisku, ktorí si sami napísali text, túto sondu do vnútorného sveta žien, ale aj mužov na prelome ich tridsiatky, dokázala veľmi prirodzenou formou prinavrátiť náš nádherný slovenský folklór do svojej inscenácie. Keďže na rozdiel od stálych scén spomenuté trio svoj pevný prístav nemá, našli ho v novej budove Slovenského národného divadla. A tak týmto predstavením vlastne Národné divadlo pokračuje v línii dobrodružnej dramaturgie a dáva tiež priestor nezávislým skupinám, čím umožňuje prirodzený prienik dvoch divadelných svetov – kameného a nezávislého divadla. Inscenácia vznikla v koprodukcii so združením

per.Art, ktorého producentkou je Lenka Górfolová.

DYNAMICKÉ DIVADLO

Andreu Bučkovú poznajú diváci najmä ako klaviristku a speváčku, no v tejto inscenácii dostala výbornú príležitosť ukázať aj svoje herecké schopnosti. Využila ich rovnako ako jej spoločníčka na javisku Dominka Kavaschová. Tá je známejšia z činoherných úloh v Slovenskom národnom divadle, obľúbenou sa stala aj pre televíznych divákov. Teraz sa však zaskvie nielen ako herečka a tanečnica, ale aj ako speváčka. Ide o dynamické predstavenie, ktoré sa iste stretne so sympatiami všetkých vekových kategórií. Starší si zaspomínajú na piesne ich detstva či mladosti a mládež, ktorá po dlhých rokoch odcudzenia slovenskej ľudovej piesni a nádhernému folklóru si tiež iste prídje na svoje. Veď naša ľudová tvorba si nachádza odozvu nielen v rôznych speváckych a tanečných ľudových súboroch, ale aj na mnohých mládežníckych kultúrnych podujatiach. Je vzácne a chvályhodné, že práve mladí interpreti, ktorí si sami napísali svoje roly, objavili a využili nádherný slovenský poklad a ponúkajú ho pod svetlami reflektorov aj širšej kultúrnej verejnosti.

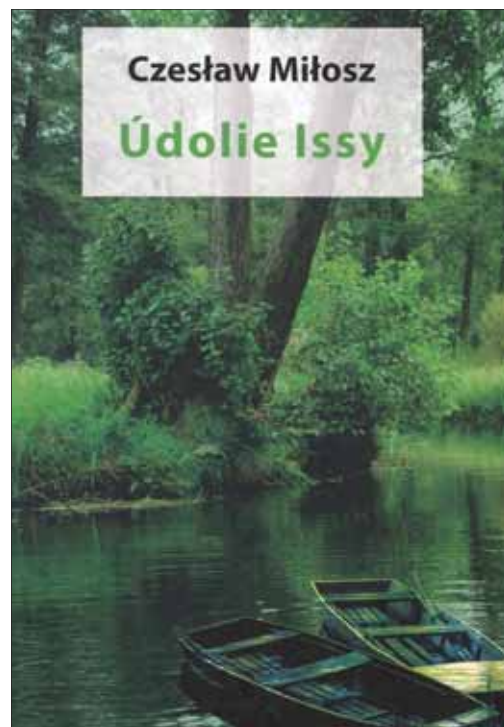
Na scéne dominujú výkony dvoch mladých herečiek – Andrey BUČKOVEJ a Dominiky KAVASCHOVEJ.

Divadelný tvar veľkoryso dotvára hudba inšpirovaná folklórom, ktorej interpretom je Matúš KVIETIK.

Czesław Miłosz: Údolie Issy, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2018 Rozprávač nežný aj krutý zároveň

KNIH TÝŽDŇA

Tým, čím je Caravaggio vo výtvarnom umení, tým je Miłosz v literatúre. Záľuba v detailoch umierajúceho živočícha je takmer nepochopiteľná, lebo vždy prichádza po priam romantickom a nežnom opise obete. V panenskej prírode strednej Litvy dvadsiatych rokov minulého storočia je zveri viac než dosť a šľachta, z ktorej autor pochádza, vždy holdovala poľovačkám.

Lov, hony a postriežky však nie sú dominantou knihy, aj keď sú jej výraznou črtou. Litva v tomto období sa začleňovala do Sovietskeho zväzu, a aj keď táto etapa krajiny nie je primárna, tvorí rámec rodiny hlavného hrdinu knihy. Autor ju písal v päťdesiatke ako emigrant vo Francúzsku a natrvalo sa presťahoval do USA. Jeho spomienky na rodný kraj sú nepredstaviteľne precitované – vo vzťahoch k blízkym ľuďom aj k prírode.

Kapitoly, v ktorých je sprievodcom dorastajúci chlapec, striedajú pasáže videné očami dospelého muža. Miłosz je majstrom imaginácie. Spôsob, akým prechádza cez scénu zakázanej lásky, je nielen zrozumiteľnou čarovnou skratkou, no nadovšetko estetickým zážitkom. Tak veľmi kontrastujúcim s priam živočišným nasadením prostriedkov pri opise utýrania psa.

Autor ako Litovčan a šľachtic nemôže obísť vzťah k Poľsku, ale ani dilemu okamihov dejín. Spomína na svojich nemeckých predkov i na švédskoho kráľa Karola Gustáva, zrejme preto, aby dokázal rozporuplnosť historických dejov. Litva pod Švédmi či Poliakmi by bola rovnako neslobodná. Pod panstvom Švédov by navyše musela prijať kalvínsť. Na osude jednej rodiny autor približuje rozličné dejinné zvraty spôsobom, že si čitateľ ani nevšimne, že už je na konci.

Eva ZELENAYOVÁ

MEDAILÓN

Keď včera ešte mladí spisovatelia úspešne šedivejú a ich celá sa zo dňa na deň stávajú mysliteľskejšími, človek si uvedomuje, ako rýchlo letí čas. To všetko je však nič proti tomu, ak chcete písať medailónik o Gustávovi MURÍNOVI a za zástup vďačných čitateľov mu aspoň týmto spôsobom stisnúť pravicu – k šesťdesiatke! Čože? Pozriem sa do kalendára osobností ešte raz, nie, zrak ma neklame – k šesťdesiatke! Viem, nie je nič otrepanejšie na svete ako povzdych, že čas letí. V tomto prípade to však nie je povzdych, ale zhiknutie od prevkapania.

Biológ v literatúre, ktorá ho zhltila celého

Gustáv Murín vstúpil do literatúry ako mladý vedec biológ (RNDr., CSc.) – a bolí tým poznačené jeho prvé knihy. Nielen tematicky, ale aj racionálnym spôsobom vyjadrovania. Istotne tu zohralo úlohu, že vyrastal v intelektuálnom prostredí, že otec bol univerzitným profesorom a on sám bol aktívnym výskumníkom. V témach i štýle sa rýchlo odpútaval od oboch vplyvov, hoci väzba na racionalitu zostala: väčšina jeho diel patrí na policu literatúry faktu. A diel je úctyhodne veľa. Vidí sa mi, že ak jeho vek delíme dvoma, dôjdeme približne k počtu vydaných Murínových kníh. Ak mu už medzitým, čo to píšeme, nevyjdú ďalšie!

Máme primálny priestor, aby sa dali spomenúť všetky jeho románové kompozície, rozhlasové fičre, provokujúce prózy a vari tucet diel literatúry faktu. V tomto žánri sa venoval (najdôslednejšie zo všetkých našich žurnalistov a spisovateľov) horúcej téme našich čias – slovenskému zločinu. Knížky s touto tematikou mu vychádzali priam radom: Mafie v Bratislave I. – II., Mafie na Slovensku, Mikuláš Černák, Gorily v podsvetí, Mafiáni, Krvavé príbehy, Zúčtovanie, Tajný denník mafiána, v tom istom čase však sa dokázal preladiť do molovej stupnice, napríklad sympatickou knižkou o majstrovi kuchárovi Ondrejovi Antovszkom Život s chuťou alebo knižné vydania prešpikovať siedmimi či ôsmimi rozhlasovými fičrami. Na to okrem talentu treba aj usilovnosť. Najmä ak po celý čas bol autor riadnym vedeckým pracovníkom, ktorý, pravdaže, musel plniť výskumné úlohy ústavu. Nech mu tá vitalita čo najdlhšie vydrží! Tém na ďalšie kriminálky mu, vďaka Bohu, súčasnosť poskytuje habadej.

(jč)

HUMORESKA

Milí Slováci, Neslováci a poslanci Európskeho parlamentu, musím sa vám vyspovedať z mojích vzťahov k neslávne slávnemu občianovi M. K. Ďalej ho budem volať krstným menom, napríklad Marian. Keďže Marianov K. je veľa, tak upresňujem – toho času je dislokovaný v istom nápravno-výchovnom zariadení, čiže nespisovne – v base. Pútnické miesto Marianka nie je pomenované podľa neho. Stal sa tam zázrak. Kým v Biblii sa spomína premena vody na víno, v Marianke premenili vinohrady na domy. Vyšší level...

V dobrovoľnej spovedi ma predbehli už viacerí kajúnci. Nikto ich nevolal, sami prišli a otvorili

svoje srdce a dušu pred vyšetrovateľom. Mój vzťah s menovaným Marianom sa začal asi pred desiatimi rokmi. Presný dátum si nepamätám. Skôr si ho bude pamätať tých okolo

V dedine stáli policajti s radarom. Spomalil som na tridsiatku. Keď som bol za nimi, začal som protiúdcim šoférom blikať. Volá sa to tuším marenie úradného výkonu.

ešte stále spotený budím, keď si na to spomeniem.

Bol som teraz na policii a s desaťročným oneskorením som chcel nahlásiť tento kontakt. Veril

z kamier. Prosím všetkých občanov, ktorí pred desiatimi rokmi, tuším druhý štvrtok v marci, išli skoro ráno po chodníku v Záhorkej Bystrici, aby sa prihlásili na telefónnom čísle polície. Určite dosvedčia moju nevinu. Obrátil som sa na mienkotvorné médiá. Som ochotný novinárom porozprávať o svojom zážitku s Marianom. Za sto euro za minútu. Potrebujem nové auto a víno tiež nie je zadarmo. Pre väčšie skupiny vstupné jedno euro. Dve eurá za stretnutie s občanmi berie predseda istého samosprávneho kraja. Pod'te ku mne, som lacnejší. Založil som občianske združenie, číslo účtu je na prípojenom listku. Keď bude dostatok peňazí na účte, pri mieste môjho stretnutia s Marianom postavíme Múzeum nechcených kontaktov.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Zbierka na múzeum nechcených kontaktov

sto nervózných šoférov, ktorí šli za mnou, keď som viedol ich kolónu mojou zachovanou socialistickou škodovkou smer Bratislava v ranej špičke. Zásadne neprekračujem štyridsiatku, a preto na cestu vyrážam pokojne s predstihom. Keby sa riadili mojim vzorom, nemuseli ma riskantne predbiehať, trúbiť na mňa a ukazovať neslušné posunky – aj so vztyčeným prstom...

A vtedy došlo k môjmu prvému a, verte mi, prosím, poslednému kontaktu s menovaným Marianom. Prisahám. Aspoň si myslím, že to bol on. Šiel oproti mne v nejakom veľkom aute. Čiernom. Musel ma vidieť, že blikám. Pozreli sme si do očí, a až ma striaslo. Spätne si vybavujem tú krutosť až beštialitu v jeho pohľade. Chvalabohu, nezastavil a šoféroval ďalej. Hrozny zážitok. Až sa v noci

som a dúfam, že neskôr súd prihladne na to, že som prišiel podať výpoveď dobrovoľne a pred obvinením. Keďže vyšetrovateľ odmietol spísať so mnou protokol, začal som vo veci mojej budúcej obhajoby konať sám. Získal som potvrdenie od talianskej, rakúskej, poľskej a kosovskej prokuratúry, že ma neodpočúvali a neodpočúvajú. Požiadal som všetky dediny po ceste o poskytnutie záznamov

Podľa kréd „Prebijem sa, lebo sa prebiť chcem!“ a „Veriť, milovať, pracovať!“ Život nášho hrdinu v ohromujúcich údajoch

Ján ČOMAJ – Foto: internet, archív SNN

Verím, že toto nie je jediné rozprávanie o našom Milanovi Rastislavovi tento rok v Slovenských národných novinách. Nech ma to ospravedlní, ak som sa príbehom jeho života nedokázal vtesnať do jednej novinovej strany, ktorá mu v seriáli o najväčších slovenských osobnostiach prislúcha. Písať útržkovito sa nepatrilo. Skúsil som to formou kalendária. Zdalo sa mi, že tak poviem najviac. Aj tak je to len zlomok úžasného života.

Každoročne si matičná verejnosť a mládež pripomína úmrtie M. R. ŠTEFÁNIKA na mieste jeho tragickej smrti v blízkosti Ivnky pri Dunaji.

21. 7. 1880
narodil sa v Košariskách ako šieste dieťa evanjelického kňaza Pavla Štefánika a Albertíny, rod. Jurenkovej

1886 – 1889
ľudová škola v Košariskách, v Šamoríne sa učí po maďarsky

1889 – 1894
evanjelické lýceum v Bratislave

1894 – 1898
evanjelické lýceum v Sarvaši

1898 – 1900
poslucháč stavebného inžinierstva v Prahe

1900 – 1904
štúdium astronómie na Filozofickej fakulte KU v Prahe, predseda spolku Detvan

1904
nadstavbové štúdium astronómie v Zürichu

12. 10. 1904
doktor filozofie na KU v Prahe, odchod do Paríža

apríl 1905
asistent prof. Jansena vo hviezdárni v Meudone

jún 1905
prvý astronomický výstup na Mont Blanc

leto 1905
pozorovanie zatmenia Slnka v Španielsku

1905 – 1906
práca u profesora Jansena

leto 1906
druhý a tretí výstup na Mont Blanc, astronomické pozorovania

zima 1906
návšteva rodiny, cesta za bratom do Vojvodiny, práca v observatóriu Pul-kovo pri Petrohrade

január 1907
Uzbekistan, pozorovanie zatmenia Slnka, Buchar, Samarkand, Orenburg (zima mínus 42 stupňov Celzia)

február
návšteva L. N. Tolstého v Jasnej Poľane, hviezdárň Pulkovo

marec
začali sa zažívacie ťažkosti, ktoré ho sprevádzali po celý život, liečenie v Chamonix, Vianoce v Košariskách

1908
návrat do Paríža cez Terst, Benátky, Janov a Monaco, štúdium meteorológie, štvrtý, piaty a šiesty výstup na Mont Blanc, pozorovania na Grands Mulets, Vianoce v Košariskách

1909
vyberá miesto pre spoločné observatórium v Alžírsku a Tunisku s Nemeckom, poznávací cesta na Maltu, do Syrakúz, Catanie, Neapola, Ríma, Pisy, Janova

1910
vedecká cesta po USA, New York, Washington, Chicago, Yerkesova hviezdárň, San Francisco, Havajské ostrovy, pozorovanie prechodu Halle-yho kométy popred Slnko, objavenie Gauginových diel

1911
založenie meteorologickej siete na ostrovoch Tahiti, Rapa, Tuamotu, Markézy, Hua Hin, Raiatea, Rarotonga, Nový Zéland, výstup na Mount Edén, kráľovstvo Tongo, ostrov Vava'u, Fidži, Austrália, návrat do Paríža; po lekárs-kých vyšetreniach v Paríži a Prahe zvyšok roka prežil na Slovensku

18. 12. 1911
Akadémia vied v Paríži mu udeľuje Wildovu cenu a dvetisíc frankov – vtedy veľká suma

január 1912
lekárske vyšetrenia v Prahe, sanatórium vo Švajčiarsku

marec
Praha, rokovanie o príprave docen-túry na Karlovej univerzite

apríl
pozorovanie úplného zatmenia Slnka v pevnosti Cormeilles

máj – jún
výskum v Národnom observatóriu v Paríži

júl
valné zhromaždenie Spoločnosti pre observatória na Mont Blancu, dovo-lenka v horstve Mont Dore, udelenie francúzskeho občianstva

august
pracovné stretnutia v Ženeve a Bordeaux, cesta na Kanárske ostrovy a do Brazílie

september – december
astronomické pozorovania v Bra-zílii, vybudovanie stanoviska na Passa Quatro, dvojtonový ďalekohľad vytiahli na štít voly, koordinácia výskumu bra-zílskych a britských vedcov, riadenie montáže brazílskeho heliostatu, zria-denie brazílskej meteorologickej služby, návrat cez Rio de Janeiro, Dakar a Lisabon do Paríža

jar 1913
dostáva správu, že otec vážne ochorel, ihneď cestuje domov, ota ešte nájde nažive, umiera 13. apríla, po pohrebe návšteva sestry Olgy v Spiš-ských Vlachoch a sesternice Boženy Fajnorovej v Lučenci – posledný Štefá-nikov pobyt doma

leto – jeseň
cesta do Ekvádoru cez USA a Tahiti, rokovania v New Yorku, výlet k Niagare, Buffalo, Chicago, San Fran-cisco, Los Angeles, plavba na Tahiti, kontrola ním založených meteorolo-gických staníc, návrat, francúzska vláda ho vysiela do Ekvádoru, cestuje

cez New Orleans, Panamu, Colón, Culebra, z Balboa loďou do Čile, vlakom do Quita, rokovanie s prezidentom Ekvádoru o vzťahoch Francúzska so západnými krajinami Južnej Ameriky, vytvorenie komisie pre bezdrôtovú tele-grafiu podľa Štefánikovho projektu, po-zvanie od ekvádorského prezidenta na Galapágy, kde v roku 1831 robil svoje legendárne výskumy Charles Darwin, pred Vianocami výstup na Mitad del Mundo – Stred sveta, návšteva obser-vatória (v jeho respiriu je od roka 1990 pamätná doska MRS, inicioval ju vtedajší veľvyslanec ČSFR Július Štang, v roku 1998 tu osadila expedícia vedená Františkom Kellem Štefánikovu bustu); Vianoce v Ekvádore

január 1914
výlet s ekvádorskými priateľmi do horstva Sv. Magdalény, návrat cez Panamu na východné pobrežie Ame-riky a cez Atlantik návrat do Francúzska

február
správa o výsledkoch rokovaní pre francúzske vládu, Štefánik odporúča okruh kontaktov s Ekvádorom, dáva správu o Panamskom prielave, špe-cifikách, medzipristavoch, uhoľných skladoch (uhlie bolo jedinou energiou – okrem vetra) a troch hlavných trasách z kanála na Oceánii, Južnú a Severnú Ameriku

marec – apríl
hospitalizácia v nemocnici Svä-tého Martina v Angers u špičkového chirurga prof. Jacqua Montprofita

máj – jún
rekonvalescencia; francúzska vláda schvaľuje Štefánikovu koncepciu telegrafickej siete spájajúcej francúzske kolónie s centrami na Tahiti a v Novej Kaledónii – pre jedno z nich ponúka svoje observatórium na Tahiti v hod-note stopäťdesiat tisíc frankov, minis-terstvo súhlasí a chce za riaditeľa Dr. Štefánika; francúzsky generálny rezid-ent v Maroku pozýva Štefánika, aby pri Marrákeši založil observatórium – všetko zmetie vypuknutie vojny

31. júla 1914
francúzska vláda udeľuje PhDr. M. R. Štefánikovi titul Rytier Radu Čestnej légie

august
rokovanie o plánoch v Maroku, audiencia u regenta Louisa Huberta Lyauteya; návrat do Paríža už s prvým vojenským transportom; prudké zhor-šenie zdravotného stavu, hospitalizácia v Boucicautovej nemocnici; prevoz do sanatória Fondation Chaptal, odmieta oslobodenie od vojenskej služby a hľadá kontakty vo vedení armády, aby sa dostal k letecku

26. januára 1915
nástup k 102. pešiemu pluku v Chartres; tu hľadajú dobrovoľníkov do

leteckého kurzu, Štefánik sa ihneď hlási a o dva dni je frekventantom leteckej akadémie

máj – august
absolvuje kurz ako poručík a nastupuje k letke MF-54 pri Arrase, kde do konca augusta uskutoční tridsať-osem stíhacích a prieskumných letov a neuvádzaný počet kuriérnych ciest; celý čas presadzuje meteorologicke merania pre bezpečnejšie a efektívnejšie lety, sprvu naráža na nedôveru veliteľov; v máji si jeho úsilie všimne letecká generalita a veliteľ 10. armády prijíma jeho projekt vybudovať pozdĺž francúzsko-nemeckej bojovej línie sieť meteorologických staníc s prenosom dát do jedného centra, kde údaje vyhodnotia a budú podkladom letec-kých akcií na celom fronte; 19. júna 1915 so svojim mechanikom na letisku v Bryase montujú prvé meteorologicke prístroje, ktoré osobne vybral v Paríži, prizerá sa generalita i skupina budúcich meteorológov – a omedľho je sieť sta-níc po celej dĺžke frontu. Generál Foch píše, že vďaka meteorologickej službe sa podstatne zvýšila efektívnosť bojových letov a zachránili stovky životov pilotov

septembra 1915
poručika Štefánika vymenujú za veliteľa misie výzvednej letky na srbský front – operuje v najtuhších bojoch, dvakrát musí núdzovo pristáť na bojisku, prebiť sa k vlastným, raz sa doplazí v kritickom stave a sani-tári ho dopravujú do Ríma; postup v hodnostiach

6. decembra
návrat do Paríža na krátku rehabilitáciu

zima 1915 – 1916
stretnutie s Benešom, zástupcom českého odboja proti monarchii, ktorý nemá kontakty, tak mu Štefánik sľúbi pomoc; presadzuje ideu, že podporu demokratických velmocí môžeme zís-kať, len ak sa aj vojensky pridáme na stranu budúcich víťazov – o tom sa snaží presvedčiť aj Beneša; otvára cestu jemu a prof. Masarykovi do parížskych diplomatických kruhov, vytvárajú Čes-ko-slovenskú národnú radu ako vrcholný orgán úsilia o spoločný štát nezávislý od rakúsko-uhorskej monarchie, predse-dom sa stáva T. G. Masaryk, podpred-sedom M. R. Štefánik, tajomníkom E. Beneš.

jar 1916
v Taliansku získava major Štefá-nik podporu generality a politických osobností, presadí ideu vytvorenia légii z našich emigrantov, prebehlikov a zajatcov; zoznámenie s dvadsaťje-denročnou Giulianou Benzoniovou, dôvernou priateľkou talianskej kráľov-nej Márie Jozefy Savojskej

leto 1916

cesta do Ruska, rokovania na najvyššej úrovni o zriadení česko-slo-venských légii z radov našich občanov v Rusku a z tisícov zajatcov, ktorí museli bojovať proti Rusku v rakúsko-uhor-ských uniformách, prijatie u cára Miku-láša II.

január 1917

rokovania v Ríme, formovane légii v Taliansku; cesta cez Rumunsko na Ukrajinu, rokovania v Kyjeve s veliteľ-stvom ruskej armády a s náčelníkom francúzskej vojenskej misie, cesta do hlavného stanu rukej armády v Mogi-leve, rokovanie v Petrohrade s generá-lom Janinom, veliteľom francúzskych spojeneckých vojsk; cesta do Kyjeva, rokovanie s ukrajinskými Čechmi; cesta do Rumunsku, audiencia u kráľa

február

stretnutie so slovenskými krajanmi žijúcimi v Rusku na talianskom veľvy-slanectve v Petrohrade, audiencia u rus-kého ministra zahraničných vecí

marec

dohoda s gen. Alexejevom v hlav-nom štábe ruskej armády v Mogileve (po februárovej revolúcii veľké zmeny v rus-kej armáde vyvolali nové kolo rokovaní), návrat cez Murmansk loďou do Liverpo-olu a do Francúzska

apríl – máj

zmluva s talianskou vládou: čes-ko-slovenské légie v Talianku sa stá-vajú súčasťou armád na strane USA, Británie, Ruska a Talianska; naše légie v Rusku sa rozrástli na sedemdesiatdva-tisíc mužov, nasadení sú proti nemeckej a rakúsko-uhorskej armáde najmä na juhu Ruska, Ukrajine a na Sibíri

jún

rokovanie s vládou USA a krajanmi o vytvorení légii v USA, tu isté sklama-nie: namiesto desaťtisíc bojovníkov sa plaví do Európy len niekoľko tisíc legio-nárov – väčšina pristáhalovcov má už totiž americké občianstvo a sú v armáde USA

júl – august

víťazstvo česko-slovenských légii v Rusku proti rakúsko-uhorskej armáde pri Zborove s veľkým ohlasom vo svete, ruská vláda zrušila všetky obmedze-nia pri zakladaní česko-slovenských jednotiek

jar – leto 1918

bolševická revolúcia v Rusku úplne zmenila situáciu légii, Rusko prestáva bojovať proti Nemecku a jeho spojencom a začína sa občianska vojna, Štefánik nalieha na veliteľov našich légii nezasa-hovať, intenzívne rokovania o uspori-a-daní Európy po skončení vojny, aj pod vplyvom légii bojujúcich na strane budú-cich víťazných velmocí, aj pod vplyvom našich krajanov v USA a diplomatických misií Štefánika a Masaryka; idea federá-cie Česko-Slovenska stáva realitou

leto 1918 – jar 1919

diplomatická púť MRŠ Paríž – Washington – Tokio – Jokohama – Šimo-nasaki – Vladivostok – Irkutsk – Ural; odtiaľ veľká sibírska anabáza desaťtí-sícov česko-slovenských legionárov k brehom Tichého oceánu; prevoz loďami obrovskej armády cez Tichý oceán, Indický oceán a Atlantik do európskych prístavov

15. marec 1919

Štefánik žiada francúzsku vládu o dovoľenie, aby ako ich občan a gene-rál mohol prijať medzitým schválenú funkciu ministra vojny ČSR

apríl

cesta za snúbenicou šľach-tičnou a spisovateľkou Giulianou Benzoniovou (1895 – 1981), vtedy dvadsaťštyriročnou.

4. máj 1919

návrat domov lietadlom s tromi talianskymi letcami, pád, všetci zahynuli.

V Modre pribudol pamätník ďalšiemu srbskému veľikánovi Po Zmajovi má bustu aj Obradović

Text a foto: Katarína PUCOVSKÁ

Na sklonku roka 2016 v Modre odhalili pamätník veľkému srbskému básnikovi Jovanovi Jovanovičovi Zmajovi a v týchto dňoch v tamojšej lípovej aleji pribudol pamätník najvýznamnejšiemu srbskému spisovateľovi 18. storočia Dositejovi Obradovičovi.

Dositej Obradović bol srbský osvietenec a reformátor, iniciátor národného obrozenia, zakladateľ a profesor Vysokej školy, predchodkyne Belehradskej univerzity, a prvý minister školstva Srbska. V roku 1777

sa vzdelával v Modre na evanjelickom gymnáziu a popritom vyučoval aj srbských študentov. Na slávnostnom akte odhalenia pamätníka sa zúčastnil srbský veľvyslanec na Slovensku Momčilo Babić, tajomníčka kultúry

Autonómnej pokrajiny Vojvodiny Dragana Miloševićová, primátor mesta Modra Juraj Petrakovič, viceprimátor Marián Gavorník, riaditeľ Archívu Vojvodiny Nebojša Kuzmanović a členovia Spolku Srbov na Slovensku, ktorý

inicioval postavenie oboch pamätníkov. Podľa Ristu Kovijanića, dobrého znalca srbsko-slovenských kultúrnych väzieb, Obradović svoje pamäti Život i priključenija začal písať práve v Modre. Pobyt na Slovensku ho totiž v značnej miere formoval a práve tu sa rozhodol vzdelávať národ pomocou kníh. Pred tromi rokmi Zmajov pamätník, ktorý bol tiež obdivovateľ Slovenska a Slovákov, umiestnili pred budovu bývalého lýcea, v súčasnosti Pamätného gymnázia, do ktorého okrem Zmaja chodieval aj Dositej Obradović, a preto bolo logickým sledom odhalenie pamätníka aj ďalšiemu chovancovi modranského lýcea a veľikánovi srbskej literatúry. Záštitu nad podujatím, realizovaným s finančnou podporou Úradu vlády Slovenskej republiky, prevzalo mesto Modra. Okrem týchto dvoch srbských vzdelancov na Slovensku v 18. a 19. storočí získalo vzdelanie okolo dvetisícpäťsto významných srbských osobností, medzi ktorými bol i Svetozar Miletić.

Od roka 2010 majú Srbi na Slovensku priznaný status národnostnej menšiny a tým aj právo na štátnu podporu, na základe čoho im vláda Slovenskej republiky vyčleňuje prislúchajúcu sumu na pestovanie a zachovanie svojej národnej identity.

Aj Martinčania sa môžu o sebe dozvedieť veľa neznámeho Navštívili Archív Matice slovenskej

Tařana SIVOVÁ – Foto: Bohuslav SLEZÁK

Členovia MO MS v Martine navštívili koncom marca Archív Matice slovenskej a bližšie spoznali priestory druhej reprezentatívnej budovy Matice slovenskej. Úlohy sprievodcu a lektora sa zhostil riaditeľ archívu PhDr. Pavol Madura, ktorý fundovane odprezentoval históriu vzniku tohto matičného objektu a históriu vybudovania archívneho pracoviska. Súčasťou exkurzie bola návšteva archívnych priestorov, kde návštevníci mali možnosť obdivovať staré a vzácne dokumenty, ako povedzme pôvodné Stanovy Matice slovenskej z roka 1863, prezreli si skladové archívne priestory, kde sa uchovávajú zbierkové dokumenty, ale aj ďalšie priestory a pamätihodnosti budovy.

Návštevníkom veľa prezradia aj chodby archívu s portrétmi významných osobností.

Účastníci exkurzie pred budovou Matice

V Trstenej zorganizovali spomienku na nášho literárneho veľikána Ožilo čaro Hviezdoslavových veršov

Jana FRANČEKOVÁ, MO MS v Trstenej

Pri príležitosti sto sedemdesiateho výročia narodenia P. O. Hviezdoslava, slovenského veľikána básnického slova, zorganizovali dolnokubínski matičiari začiatkom marca pri jeho pamätníku spomienkové stretnutie. Na podujatí sa zúčastnili aj členovia MO MS v Trstenej.

Začiatkom marca navštívili dolnokubínski matičiari aj Národný cintorín v Martine, kde si uctili ďalších národných dejateľov. „Sme hrdí, že P. O. Hviezdoslav sa narodil, žil a tvoril práve na Orave. Studnicou jeho inšpirácie bola hornoravská príroda a život prostého ľudu,“ zaznelo pri tejto príležitosti. Na počesť poetu jedinečného štýlu a vysoko kultivovanej poézie pripravili v polovici marca literárne populudne venované spomienky na básnikove životné osudy a jeho tvorbu. Podujatie otvorila a prítomných privítala Jana Frančeková, predsedníčka MO MS v Trstenej. Okrem členov miestneho odboru pozvanie prijala v zastúpení MsÚ poslankyňa Sylvia Púčíková, členovia Spolku Slovákov v Poľsku aj seniori z Jednoty dôchodcov.

Moderátorka spomienky podčiarkla najmä rozhodujúci zlom v básnikovom živote, keď Hviezdoslav pri slzách matky, ktorá nerozumela jeho maďarskej básni, pochopil, že sa musí vrátiť k svojej slovenskosti a byť pravým Slovákom: „K môjmu národnému presvedčeniu prišiel som vlastným

premysľaním o tom, kto som.“ Z prvej básnickej zbierky potom matičiarom zarecitovala Mgr. Daniela Kakačková básňu Dedinčka moja. Zo života prostého

ľudu, z ich zábav báseň Anča predniesla Helena Mokrá. Ako veselo sa hralo na pravej dedinskej tančovačke v minulosti, hrou na harmonike predviedol Igor Gábor

z Lieska. Najplodnejším obdobím Hviezdoslavovej básnickej tvorby boli práve dve desaťročia pobytu v Námestove, kde vytvoril vrcholné lyrické a epické diela, medzi ktoré patrí Hájnikova žena. Úvod z nej – Pozdrav, zarecitoval Ľubomír Lucký a záver diela čestný predseda Ing. Gustáv Šinál, ktorý poukázal na Hviezdoslavov vlastný, osobitý básnický svet, štýl i jazyk.

Účastníci spomienkového podujatia si pripomenuli aj pôsobenie básnika v Matici slovenskej. Po vzniku Československa v roku 1919 bola činnosť Matice obnovená a Hviezdoslav bol vymenovaný za jej predsedu. Pod jeho vedením sa Matica rozširovala a rástla. K znovuoťvorení Matice slovenskej napísal verše: „Otvorte portál chrámu dokorán, Matici našej! Natešený národ, v sviatočnom rúchu, venčený, nech valne dnu na valné sa valí zhromaždenie!“

Margita Kapitánová uzavrela spomienku na Hviezdoslava recitáciou básne Zuzanka Hraškovic a hudobnú bodku literárnemu popoludniu dala Dáška Vrabčeková. Treba poďakovať všetkým členom MO MS v Trstenej, ktorí prispeli k príjemnej atmosfére či už recitáciou, prípravou voňavých kapustníkov, chrumkavých šišiek, ako aj Ľubomírovi Luckému za poskytnutie priestorov na toto podujatie. Poďakovanie patrí aj dvom harmonikárom, ktorí ho spríjemnili do večerných hodín interpretáciou krásnych slovenských ľudových piesní.

MATIČNÉ DEPEŠE

Malá vojna v Michalovciach

V sále zariadenia Zlatý býk a Parku Kerta v Michalovciach pripravila Matica slovenská osemdesiatemu výročiu tragických udalostí počas Malej vojny na východnom Slovensku sériu historických prednášok aj s dramatisáciou rekonštrukcie historických udalostí počas Malej vojny na Zemplíne.

Pozvanie na Slavn

V týchto dňoch si pripomíname sedemdesiate štvrté výročie oslobodenia hlavného mesta Slovenska od nemeckých fašistických okupantov. Pri tejto príležitosti Veľvyslanectvo Ruskej federácie na Slovensku usporiada slávnostný akt kladenia vencov na vojenskom memoriálnom komplexe Slavn v Bratislave, kde je pochovaných 6 845 z celkového počtu 63 517 príslušníkov Červenej armády, ktorí padli v boji za oslobodenie Slovenska a Európy od „hnedého moru“. Príďte si uctiť pamiatku našich osloboditeľov 4. apríla o 12. h.

Už nie sú bezmenní

Pred necelým rokom v deň výročia oslobodenia Žiliny odhalili na Vojenskom cintoríne na Bôriku pamätne tabule s menami padlých vojakov. Zosobniť všetkých vojakov, ktorí sú tam pochovaní, sa podarilo Slovenskému zväzu protifašistických bojovníkov v spolupráci s ruským veľvyslanectvom. Vďaka ich niekoľkoročnej usilovnej práci dnes pamätná tabuľa nesie mená 1 907 hrdinov. Výrobu a osadenie kamenných tabúl financovalo Veľvyslanectvo Ruskej federácie na Slovensku.

Pilotne v kolkoch

V modernej sučianskej štvordráhovej kolkárni si v minulých dňoch na pilotnom ročníku zmerali sily a schopnosti tridsať dvaja účastníci kolkárskeho turnaja z Turian a zo Sučian v tomto druhu športu. Štyri štvorčlenné družstvá matičiarov a členov Jednoty (niektorí to skúšali prvý raz v živote) zápolili v počte zhodených kolkov. Najúspešnejší boli pretekári ZO JDS z Turian, ktorí zhodili 277 kolkov, tesne pred družstvom MO MS zo Sučian s výsledkom 274 bodov. Za poskytnutie kolkárne treba vyzdvihnúť ochotu Kolkárskeho klubu Tatran Ondřejčika a jeho prezidenta Jána Ondřejčika.

Vynesú Morenu

Aj keď vynášanie Moreny spájame skôr s vidiekom, túto krásnu folklórnu tradíciu si 7. apríla o 14. hodine môžu účastníci vychutnať priamo na námestí v Banskej Bystrici, kde Stredoslovenské múzeum pripravuje túto zvykoslovnú oslavu jari v spolupráci s detským folklórnym súborom Matičiarik.

Pripravuje Emil SEMANCO

POZVÁNKA

Vážené matičiarky,
vážení matičiari.

Na slávnostnej spomienke, ktorá sa uskutočnila v Kostole Svätého Kríža v Devíne, sme si 16. februára 2019 pripomenuli 1150. výročie úmrtia Konštantína Filozofa – sv. Cyrila.

Blíži sa 1134. výročie úmrtia sv. Metoda, ktorý usnul 6. apríla 885.

Pozývame vás na slávenie tejto spomienky do Kostola Svätého Kríža v Devíne 6. apríla 2019 o 14. hodine.

Spomienka sa začne slávnostnou svätou omšou ku cti sv. Cyrila a sv. Metoda. Hlavným celebrantom a kazateľom bude Jeho Eminencia Mons. František Rábek, vojenský ordinár.

Život Metoda prednesie Jozef Šimonovič.

Potom bude nasledovať uctenie relikvií svätých a spomienkovú slávnosť ukončíme kladením vencov k pomníku sv. Cyrila a sv. Metoda.

Budeme veľmi radi, keď vás privítame na tomto významnom mieste, ktoré je nerozlučne späté s duchovným životom nášho národa.

Tešíme sa na stretnutie s vami a na príležitosť spoločne načerpať z duchovného posolstva sv. Cyrila a sv. Metoda.

V mene Evy Kristinovej, predsedníčky DEDIČSTVA OTCOV, o. z., honoris causa, s úctou a vďakou Daniela Suchá

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

Slovenské básne zazneli naprieč celým Slovenskom

Knihomole prebúdzajú záujem o knihy

Nikola RECHTORISOVÁ, Dom MS v Nitre

„Nechajme znieť slovenskú poéziu v našich mestách a obciach, nech v tento deň recitujú deti, mládež, matičiari, herci, dôchodcovia...“

Takto znelo motto matičiarov, ktorí sa zapojili do dvadsiateho výročia Svetového dňa poézie vyhláseného v rámci programu UNESCO. Iniciatíva zapojiť sa do spoločného projektu vyšla z radov matičiarov v Spišskej Novej Vsi. Jej hlavným cieľom je podporiť čítanie slovenských básnických diel, ich vydávanie, vyjadrenie uznania básnikom a podpora básnickej tvorby aj prostredníctvom publikovania ich zbierok. Poézia znela počas celého dňa v matičných domoch, radniciach, knižniciach, materských, základných a stredných školách i v gymnáziách. Pracovníkmi Matice slovenskej bol vytvorený rad zaujímavých podujatí určených pre rôzne vekové kategórie. Do výzvy sa zapojili matičiari z Rožňavy, zo Spišskej Novej Vsi, Stropkova, z Galanty, Prešova a Nitry.

UŽ TRETÍ ROK

V priestoroch Domu Matice slovenskej v Nitre sa dopoludnia konali „Knihomole“, venované žiakom druhého stupňa základných škôl. Popoludnie bolo určené pre matičiarov a verejnosť. Knihomole už tretí rok hľadajú spôsoby, ako podnieť záujem mladých čitateľov o slovenskú literatúru, ukázať poetickú krásu tvorcov poézie, a to aj prostredníctvom netradičných foriem a presahmi jednotlivých umení. Tohtoročnou témou bola poézia, ktorá sa čítala, tvorila, ale aj rapovala. Sálou sa niesla Sládkovičova Marina, Chalupkovo Mor ho! aj Hviezdoslavove Krvavé sonety, ktoré boli rytmicky zapracované do hudby komponovanej priamo na mieste. Interaktívne dielne a vzdelávanie na tému poézie doplnila choreografia tanečníkov Andreja Mistríka a Matúša

Počas nedávneho Svetového dňa poézie usporiadali knižniční pracovníci, pedagógovia, ale aj matičiari množstvo podujatí, kde zneli verše našich i zahraničných básnikov.

Tótha, s ktorou sa umiestnili a kvalifikovali na medzinárodnej tanečnej súťaži DanceStar v Nitre. Na podujatí zaznela aj autorská upravená hudba Matúša Tótha a rap talentovaných chlapcov Martina Dvornického a Dávida Simonidesa zo zoskupenia TowMeot, ktorí sa venujú práve práci s mládežou.

Žiaci mali na podujatí možnosť spoznať regionálnu históriu, umenie krásnopisu, ale dozvedeli sa aj o výročiach známych slovenských spisovateľov. Tento rok uplynulo stosedemdesiat rokov od narodenia P. O. Hviezdoslava, stodevädťdesiat rokov od narodenia Jána Botta a stodvadsaťjeden rokov od narodenia Jána Smreka. Kartičky pripomínajúce tieto výročia si mohol každý účastník odniesť ako záločku do svojej zamenenej knihy. Burza kníh tento rok vznikla v rámci spolupráce s Krajskou knižnicou Karola Kmeťka v Nitre, doplnená bola aj o tituly z Vydavateľstva Matice slo-

venskej. Do podujatia sa zapojil tiež Odbor Mladej Matice v Nitre.

POPOLUDNIE S POÉZIOU

V rámci Popoludnia so slovenskou poéziou, ktoré bolo organizované nitrianskym matičným Domom a Miestnymi odborními Matice slovenskej v Nitre-Klokočine a Nitre-Chrenovej, zazneli básne slovenských autorov Jána Smreka, Jána Botta, Pavla Országha Hviezdoslava, Valentína Beniaka, Milana Rúfusa, Imricha Kružliaka a súčasného autora Jozefa Garlika. O umelecký prednes sa postarali členovia Matice Mária Lietavová, Ján Galaba a Jozef Garlík. Pri príležitosti spomienky na nedávno zosnulú významnú osobnosť povojnového exilu slovenského spisovateľa a matičiara Imricha Kružliaka časť podujatia venovali práve exilovej literatúre ako integrálnej súčasť slovenskej poézie. Hudobne program doplnil Senior matičiar Nitra pôsobiaci pri MO MS v Nitre-Chrenovej.

Pamätný list a podakovanie dlhoročnému matičiarovi Mariánovi IVANKOVI

Za záslužnú prácu na matičnom poli

Michal MATEČKA, riaditeľ D MS v Košiciach – Foto: Peter SCHVANTNER

V polovici februára 2019 v priestoroch D MS v Košiciach ocenili pri príležitosti sedemdesiatich piatich

rokov matičiara Ing. Mariána Ivanka. K peknému životnému jubileu a oceneniu jeho doterajšej práce na návrh

MOMS v Košiciach osobne zablahoželal a odovzdal pamätný list predsedu Matice slovenskej Marián Gešper. Jubilantovi zablahoželal aj riaditeľ D MS v Košiciach Michal Matečka, ako aj ďalší matiční funkcionári, ktorí mu poďakovali za jeho záslužnú prácu na matičnom poli a zaželali najmä zdravie a veľa energie do ďalšej matičnej činnosti.

Marián Ivanko je dlhoročný člen Matice slovenskej, oddaný vlastenec a šíriteľ matičných ideí. Oslavenec poďakoval Matici slovenskej za ocenenie jeho doterajšej práce pre ustanovizeň a vyjadril presvedčenie, že Matica slovenská sa bude aj naďalej rozvíjať a plniť svoju nezastupiteľnú úlohu v spoločnosti, v čom chce byť aj on naďalej nápomocný.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN č. 11/2019 sme sa pýtali, kde bola v júni 1919 vyhlásená Slovenská republika rád? Správna odpoveď mala znieť: v Prešove.

Spomedzi tých, čo správne odpovedali, sme vyžrebovali týchto výhercov: Drahomíra Žbirková, Zvolen; Anna Nováková, Hniezdne; Mária Mesárošová, Liptovský Mikuláš.

• V ktorom roku sa stal Gustáv Husák prezidentom ČSSR?

Svoje odpovede posielajte na adresu redakcie do vydania ďalšieho čísla SNN našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

6. apríla

– štyridsaťpäť rokov od smrti profesora Fraňa Štefunka (1903 – 1974), významného slovenského sochára monumentalistu, žiaka Jána Koniarka, autora veľkej a nesmrteľnej galérie plastických portrétov osobností národnej kultúry, okrem iných Jána Koláry, Jozefa Škultétyho, Jozefa Nádašihho-Jégého, Petra M. Bohúňa, Martina Kukučina, Andreja Kmeťa, Pavla O. Hviezdoslava a mnohých iných

7. apríla

– stotridsaťpäť rokov, čo sa narodil skladateľ a muzikológ Bohuslav Vilím (1884 – 1953), dlhoročný režisér Opery SND, vychoval generáciu slovenských operných hviezd minulého storočia

– Milan Vranka, publicista horolezectva, má šesťdesiat rokov (o. i. Zabudni na Everest, Od Gašerbrumu po Everest, Slovenské himalájske dobrodružstvo a i.)

– pred päťdesiatimi piatimi rokmi umrel v New Yorku politik prvej Slovenskej republiky, po vojne organizátor krajanov v Amerike a šéfredaktor Kanadského Slovaka Konštantín Čulen (1904 – 1964)

– populárna spisovateľka tzv. ženských románov Táňa Keleová-Vasilková má okrúhle jubileum; z jej tvorby spomeňme aspoň romány Túžby, Kvety pre Lauru, Nataša, z najnovších Tri sestry, Priateľky...

8. apríla

– stodesať rokov od narodenia dramatika Štefana Kráľika (1909 – 1983); v civilnom živote lekára neurológa, ktorému ochotnícke i profesionálne divadlá uviedli sedemdesiat hier, väčšinu z nich aj na scéne SND (Hra o slobode, Buky podpoľianske, Svätá Barbora a i.), autor filmovej tetralógie Kraj sveta Istanbul, Rodinná anamnéza, Výlet do mladosti a i.)

– významný stavitel profesor Ing. arch. akad. arch. Ján M. Bahna má sedemdesiatpäť rokov

9. apríla

– šesťdesiat rokov má plodný autor literatúry faktu Gustáv Murin, mnohoročný predseda Slovenského centra PEN; azda najznámejšia je jeho séria kníh o mafiánskom podsvetí na Slovensku

– rovnaké narodeniny má spevák Peter Nagy

10. apríla

– stodesať rokov uplynulo, čo sa prvý raz publikovala jasná predstava o potrebe štátu Slovákov, keď noviny našich krajanov v Pittsburghu v roku 1909 priniesli článok Vzkriesenie slovenského národa, v ktorom stálo: Hmotný a duchovný pokrok zabezpečí Slovákom iba úplná národná nezávislosť vo vlastnom štáte

– v roku 1944 vznikol 1. česko-slovenský armádny zbor v ZSSR, vytvorený najmä zo slovenských vojakov na východnom fronte a z dobrovoľníkov z radov Čechov a Slovákov žijúcich v tom čase v ZSSR (75. výročie); pri svojom vzniku mal zbor sedemdesiat tisíc príslušníkov, po vstupe na oslobodené územie napriek stratám tridsaťpäť tisíc mužov v zbrani

12. apríla

– herec a podnikateľ, počas aj minister kultúry Ľubo Roman má sedemdesiatpäť rokov

(jč)